Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

Сердало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА,
НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШИНАРА, 24 НОЯБРЬ, 1987 ШУ. ★ № 141 (7487). ★ Мах 3 кеп.

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советеи облсовпрофеи

ТЕХНИКА — КИЙЧОН МУГIАРЕ

НАЗРАНОВСКИ РАЙОННИ АГРОПРОМЫШЛЕННИ ОБЪЕДИНЕНЕ БОАХАМИЙ, ПРЕДПРИЯТЕЙ МЕХАНИЗАТОРИЙ, ИНЖЕНЕРНО-ТЕХНИЧЕСКИ БОЛХЛОЙ ИНИЦИАТИВАХ

Назрановски районни агропромышленни объединене боахамий, предприятей механизаторашеи инженерно - технически болхлошеи пятилетка кхоалагIча шера кхашкара балхаш дара мишинно-тракторни парк ханнахьеи дикеи кийчъяра, хIаьта иштта юртбоахама сезона низкъалча ханашка боахамий механизатораша шин сменагIа болх белга Iалашдара тIехьа социалистически яхь йоаржаяра хьакъехьа инициатива дIайолаяьй.

Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Советои облсовпрофои из маьхера почин мога а яь, хIаьта иштта, республика Госагропром, районни агропромышленни объединенеш, агропромышленни комплекса болхлой профсоюза обком, НГIАССР мелиорацеи хин боахамеи министерство, колхозий, совхозий, ремонтно - технически предприятей, районни агрохимически объединеней кулгалхой декхарийла баьб массанахьа 1988 шера кхашкара балхаш дара ший ханнахьеи дикеи техника кийчъяра тIехьа социалистически яхь йоаржае.

Юрта боахама сезона низкъалча ханашка техника шин сменагIа болх белга Iалашдара. боахамашка, ремонтно - технически предприятешта, дешара курсови комбинаташка, профессионально-технически училищешка механизатораш кийчбара лаьрхIа курсаш вIашагIйохка еза.

Колхозхоштеи совхозий болхлоштеи лакха хьувкъам хьалкхебара дикагIйола агротехнически агромелиоративнии приемаш, машинашта регулировкеи агрегатировании яра бокъонаш, кхерамзле йолаш къахьегара методаш Iомае еза.

Ремонтно - технически предприятешка ремонтни сезоне, бIаьстан кхашкареи ялат чуэцареи балхий ханашка шин сменагIа болх белга вIаштIехьдоаккхалга Iалашде. Технологи эргаяьккха тоае, ремонта дикал лакхъе. Болхлой къахьегам вIаштIехьбоаккхачеи царна алапи лучеи прогрессивни методаш юкъейоалае.

Лакха дикал йолаш къахьегалга, запасни оагхалаш, ремонтнии доагора-смазочнии материалаш кхоелга Iалашдара духьа массанахьа ремонтникий къахьегама моральнии материальнии поощрени яра де дезараш белгалдаха.

Трактораш, комбайнаш, хий детта, иштта кхыйола а машинаш лелаеш лакха хьокхам гойтача, техникага ремонт ца еш дукхагIа болх байтача механизаторий опыт шерра дIа-хьа йовзийта.

1988 ШЕРА КХАШКА ДЕРГДОЛЧА БАЛХАШКА ШИЙ ХАННАХЬЕИ ДИКЕИ ТЕХНИКА КИЙЧЪЯРА НАЗРАНОВСКИ РАЙОННИ АГРОПРОМЫШЛЕННИ ОБЪЕДИНЕНЕ БОАХАМИЙ, ПРЕДПРИЯТЕЙ МЕХАНИЗАТОРИЙ, ИНЖЕНЕРНО-ТЕХНИЧЕСКИ БОЛХЛОЙ

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ

— тракторашта ремонт яра укх шера йиълагIча квартала план 25 декабре кхоачашъе; бIаьсти кхашкара балхаш дIадолалуш 202 трактор, 60 ялат чуэца комбайн, 90 мухь кхухьа автомобиль кийчъе;

— 1988 шера 1 январь тIа кхоачаш лаьтта тоадун культураш дIаюви агрегаташ меттаоттае, хьатIадоагIача шера хьалхарча квартале тракторашта ремонт яра план 23 февރале кхоачашъе, ялат чуэца комбайнаш, доакъар кийчдуи хий дехкеи техника —1 апреле;

— районни агропромышленни объединене дерригача боахамашкеи предприятешкеи ремонтникий къахьегам вIаштIехьбаккхареи алапи даларен подрядни формаш юкъейоалае;

— уловни агрегатнии методаш шерра юкъейоалаяра чотагIа техника ремонте йолаш йоаккха ха лоацъе, балха дикал лакхъе, из гIулакх лерттIа чакхдаккхара ремонтно - технически предприяте обменни пункте узлайи агрегатнии хиланза яргйоаца запас хьае;

— объединене машинно-тракторни парках пайда эцалга тоаде, цар балха овсарле 10 процент лакхъе, доагора - хьакхара материалаш, кхыдола энергетически кхоачамаш зехьа доадара духьал хьадда бола къовсам щербе. оттаьча нормаел уж 3 процентал кIезнгагIа доацаш кхое;

— юртбоахама сезона низкъалча ханашка шин сменагIа болх белга вIаштIехьдаккха, из дара агропромышленни объединене боахамашка, предприятешка, юртарча профессионально - технически училищешка 80 механизатор кийчве.

Техникана ремонт яра декадин, бетта, квартала заданеш хIара звенога, бригадага, мастерскега дIакхачийта. РАПО-си агропромышленни комплекса болхлой профсоюза райкомои отта а яь, чIоагIъяьй социалистически яхьа условеш, ремонтникашта моральнии материальнии стимулировани яра гIулакхаш, яхьа итогаш яра йола ханаш.

Назрановски районни агропромышленни объединене боахамийи предприятейи механизатораша, инженерно - технически болхлоша республикера беррига шоай коллегаш тIахьех шоай хьокхам дIаэцара, пятилетка кхоалагIча шера кхашкара балхаш дара техника ший ханнахьеи дикеи кийчъяра тIехьа бокъонца йола къахьегама яхь шерра йоаржаяра.

ПОДРЯДА НИЗ

Комсаш кхееш я Гудермески района «Белореченский» яха совхоз. Из культура 455 гектара тIа хьалкхееш цхьайтта бригада яр боахаме. Иззал низ боллаше а комсашта Iуналдара. доалдара балхех лоархIабацар кхашлеладераш. Комсий гаьнаш йоIача, хьалъехкача, хьувкъам чуэцача хана баха нах оарцагIбаха безаш хулар. ХIаьта цар, хьадечун дикала цхьаккха йоакхо ца еш, дукхагIа ахча даккхар духьа фуннагIа даь а балха нормаш тIехххоачашъяра мара теркам тIабахийтацар. Иштта болх бора, новкъостала бийхачарел совгIа, бригадашкарча наха а. Из бахьан долаш цхьайтталагIча пятилетка шерашка хIара гектара тIара пхийтт-пхийтта центнер мара комсаш чуэца вIаштIехьдаланзар.

Дерригa а хувцаделар балха коллективни подряд юкъейоалайича. МугIарерча болхлошта санна, шера хIара бетта алапех 80 процент мара лац хIанз специалисташта а. ХIаьта дисар чуийцача хьувкъамга хьежжа перерасчет а йийя тIатох. Сага бехках хьувкъам кIезига хилча тIера а доакхх. Из бахьан долаш комсаш дика кхеяра шоай низ дIакхоачар деш къахьег керттерча агрономагара денз берригача управляющеша, бригадираша, механизатораша.

ЛурчагIа юкъедоаладир цу хьисапе къахьегалга. ХIаьта цу сахьате толам а бера. Соахка хIара гектара тIара 40 центнер комсаш чуийцар, цхьа центнер уж кхеярга дIадахийтар лурчатIа хинначул 100 сом кIезига а деш. Цу гIулакхо 216 эзар сом цIена пайда а бир совхоза. ХIанзалца совхоза цIаккха карагI ца даьнна хIама да из.

Карара шу доалуш пачхаьалкхенна планал совгIа 400 тонн комсаш дIаяла дош деннадар совхоза къахьегамхоша. ЛаьрхIар чакхдаккхара соахка гурахьа денз тешаме лард еллар. ПланагIа хий дуллаш доацаше а, ворхI километр турбаш а екха царна чу гIолла йиъ низ болча насосни установкашца хьатIадоаладаь 250 гектара тIа чудуийташ хий диллар, минеральни удобренеш тайсар. Ший ханнахьа лаьттан кIалхара хьамукъа а яьха. шпалерах хьал а йийхка еIар. Из болх бир Iай курсашка лаьрххIа Iомаваьча 80 саго.

Даьр довнзар. ХIара гектара тIара 57,4 центнер чу а эцаш, пачхаьалкхенна 2555,7 тонн комсаш дIаелар. Уж я укх шера планал 455 тонн дукхагIа.

Из толам баккха къаьстта доккха новкъостал дир механизатораша А. Ахмадова, И.-А. Гараева, М. Эдилова, хIара гектара тIара 72 центнер комсаш чуийцача Х. Бурчаева, 70 центнер чуийцача В. Асламханова кулгалдеча коллективаша.

ХIанзе дика лард еллай тIадоагIача шера чуэцаргболча хьувкъама а. Ший ханна лаьтта кIала яхийтай комсий гаьнаш. Царна чудуийташ хий дуллаш, минеральни удобренешца лаьтта хьаьндеш ба совхоза кхаш леладераш.

Лакхе цIераш яьхачарел совгIа из болх теттара дика бу С. Алхаджиева, С. Абдулхаджиева кулгалдеча бригадай коллективаша а.

Х. МАГОМЕТОВ.

Яхьа дневник

ЛаьрхIар кхоачашду

Шерра социалистически яхь а йоаржаяь, къахьегача Грозненски электромеханически завода коллективо дика толамаш доах шийттalагIча пятилетка шоллагIча шера. ХIара бетта плани тIанйица декхараши дикка тIехххоачашдеш хьайоагIа из. ДIабахача итт бетта планагIа лаьрхIачул совгIа цо маьхалъяьккхай 314 эзар сом мах бола тайп-тайпара продукци, йоагIачул дукхагIа арахийцай 89 эзар сома маьха товарни продукци.

Шоаш тIанйцача декхарий цхьаккха пункт яц предприяте болхлоша толаме кхоачаши тIеххкхоачаши ца еш. Къахьегама овсарле лакхъяра итт бетта задани 105,6 процент кхоачашъяьй цар. Духхьал из лакхъяра чотагIа хьаяьй завода коллективо заданел совгIа ара мел хийца продукци. Ший потребителашта продукци лоаттаяра договорни декхараш а толаме кхоачашдаьд цо. Арахецача продукцега дIабода мах лохбарах укх шера кходаьд 19 эзар сом. ЙоагIачул тIех продукци маьхалъяккхарах, кхом барен хьурмат дарен режим чIоагIъярах планал совгIа укх шера итт бетта 62 эзар сом пайда баьб пачхаьалкхенна.

* * *

Вай республикерча промышленни предприятешта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг дIа па хецаш хьайоагIа Грозненски ремонтно - механически завода коллектив. Пачхаьалкхен план а тIанйица декхараш а дикка тIехххоачащдаьд цо дIабахача итт бетта. Пачхаьалкхен планал совгIа ехкай 277 эзар сома маьха продукци, хIаьта заданел совгIа арахийцай 507 эзар сом мах бола товарни продукци.

Овсаре къахьегарал совгIа ший дерригача экономически хьокхамий заданеш а тIеххкхоачашъяьй завода коллективо.

Цхьаккха цех е участок яц заводе тIехьаюсаш. Царна юкъе а къаьстта дика къахьегаш я Кузнецов Александр Юрьевич керте латтача механо - сборочни участка коллектив.

Деша дай бац

Вай республике бахача наьха индивидуальни хьашташ кхоачашдеча предприятеех йоккхагIчарех цаI я «Чечингшвейбыт» производственни объединене коллектив. Цо доккхий декхараш тIайицад шийтталагIча пятилетка шоллагIча шера план ханал хьалха кхоачашъе, бахача наьха хьашташ дизза кхоачашде. Чакхбоалаш латт цхьайтталагIа бутт. ХIаьта, мишта кхоачашду объединене болхлоша шоаш тIайица декхараш? Ер шу доладелча денз хIанзалца хьа цар баьча балхага хьежача къаьгга гуш да тIайицача декхарех меттел, пачхаьалкхен планах а уж лоархIа ца белга.

Духхьал дIабахача итт бетта цар кхоачаш ца деш диса бахача наьха заказаш ялх эзар сома маьха да. Къаьстта во болх а беш. тIехьаюсаш я Дударова Маржан керте латтача быта ЦIен коллектив. Итт бетта задани 94,1 процент мара кхоачашъяьяц цо. ТIадиса пачхаьалкхен декхар а дукха да. Иштта тIехьаюсаш я Грознера Агаева Зина, Костоев Руслан, Айриев Георгий керте латтача цехий коллективаш.

* * *

Укх шера дукхагIдолча бетташка хадданза тIехьа а юсаш, пачхаьалкхен декхар дукха тIадусаш хьайоагIарех я А. Шерипова цIерагIча мехкдьтта чакхдоахача Грозненски завода коллектив. ТIаккха дувцалга а дий-теш тIайица декхараш кхоачашдарах. Товарни продукци арахецара итт бетта задани низткъа мара кхоачашъяьяц завода технологаша. Шоай потребителашта продукци лоаттаяра дола договорни декхараш цхьанна бетта а кхоачашдаьдац цар. Цудухьа ер шу доладелча денз потребителашка дIа ца кхоачаш йисай кхо миллиони 770 эзари совгIа сома маьха продукци. Арахецача продукцега дIабода мах боагIача боарамал тIех ба. Кхоачашийц цар пачхаьалкхенна пайда бара задани а. Лоацца аьлча, цар тIанйица декхараш кьахата тIа дисад.

Оарц дала!

Аьхки Iийне баьгIаб

Укх статьяна керте оттадаь дешаш Сунженски района царех йоккхагIа йолча XX партсъезда цIерагIча колхоза доагIаш да. Ер материал йийшача цхьаболча цу боахама болхлоша: дулх а шура а йохкара планаш кхоачаш ма йой оаха. ТIаккха фу эш? Нийса вац статья язъяьр, аьнна, ала тарлу.

Бакъда, планех лоархIабу. Цхьабакъда, геттара лоархIаме йолча кампанена — доахан Iангара дахара кийчо яьяц хIанз а, ЦаI-ах бутт хьалха даь хинна хила дезар кхоачашдаьдац. Из бахьан долаш, дукха ха йоацаш догIаш а делхаш шелъеннача хана халача хьале нийсделар доахан, къаьстта а Iаьсий. Чудига кийча помещенеш а йоацаш боахама кхаь а ферме ара лаьттар хьайбаш цу воча хаоттама хьалашка. Хувцаденна хIама дац хIанз а. Ара базашка хоттала латт, цу тIа Iо а дувш, цхьакхна тайпа кIалхьарцар ца деш.

Хьайбай помещенеш ший ханнахьа тоаьяц гIишлон материалаш йоацандаь, яхаш, бехктокхама кIалхарбала гIерташ дувц колхоза цхьаболча кулгалхоша. Бакъда, я а яц цу боахаме тоъал, масала: шифер, цемент, хьу, кораштa тоха кизга. Хьалаш кхы дикагIа дац района кхыча боахамашка а. ХIаьта а таронаш лехай цар фермай помещенеш тоае а ший ханнахьа хьайбаш чусоцаде а. Иштта из де вIаштIехьдаргдар цу боахама болхлошта а, хьалхxе а тохабеннабаларе. Аьхки де дезар хIанз, гIишлон материалаш лаха къаьста а хала долча хана деш да. Цунца цхьана, ара латтача доахана луш йола шура хIара ди ме доал лохлуш я. Iочудуа доакъар шура хьахилийтара а доацаш, дегI дIоахдарга дIадода Iатта. Къаьстта во хьал да къонача доаханга.

Кхетаргволаш дац колхоза специалисташта, ферм ай кулгалхошта юкъе доаллачох а. Хьайбаш Iангара дахара укх шера санна во кийчо яь цхьаккха шу дагадагIац, яхаш, дувцар оаха къамаьл мел даьча мугIарерча хьайбаш леладераша.

Хьайбашта кIалхьарцар хIана диц, аьнна, хьаттача, ча хьатIада транспорт йоацандаь, аьле жоп лора, хIара ферма кулгалхочо. Из бахьан долаш ший ханнахьа а тоъал а хьатIакхахьац ферманта доакъар а.

Тамаш йолаш да-кх хабар дувцар мара, гIулакхах, дог а лазаш из тоадара меттахьавала безам болаш колхоза кулгалхоех, специалистех цхьаккха а ца хилар.

ГIишлон материалаш лургхиларга сатувсаш, а ца багIаш, кхыча боахамашка санна шоай таронех пайда эца беза цу колхозе а. Масала, уллув йолча хьунагIара тийдача гаьнех даккха йиш я кораш, наIараш, хьаьш тоадара эша ий. Дийхках даьккхачунца нийсде-м йиш яц из, хIаьта а... Иштта гIулакх даьд, масала, ЦIеча Эскара цIерагIча колхозе. ХIаьта из де цу боахама кулгалхоех цхьаннена дагаца дохар тамаш йолаш хIама а да.

ДоагIар дац колхоза хала долча укх деношка И. И. Болотова кулгалдеча цу боахама инженерни службо а. Йохкаенна турбаш ший ханнахьа ца хувцар бахьан долаш, уж еха а еха массехк дийнахьа хий хиланзар кхоалагIча ферме.

Керттера зоотехник алац из болх бе оттаваьча Глебовах, керттера дулха хьайбаш дIателар оал, цу гIулакха цо дукхагIа йоакхо ендаь. Болх тоабара новкъостал де деха ше волча ухача специалистех, ферма кулгалхоех, кIордадаьча мозех санна уд колхоза керттера «зоотехник», Халла Iалашдаь хинна доакъар, цхьа лостам а ца беш, да воацаш санна дIа-хьа кхийса улл еррига фермашка догIо дошадеш, дохкалуш.

Доаханна, къаьстта а кагийдарашта эша тух, мел, кхыйола минеральни хIамаш, кхоаллена кIала а йоацаш ара укх. Царна тIагIолла лел хоттапа зеш трактораш, нах, хьайбаш. Из ла йиш йоацар ца гуш бац кулгалхой, специалисташ. Цхьабакъда, кхоачамбоацар дIадаккха, эхь деций цунах дIаденна колхоза яхча пайда боацаш доадар, аьнна, ала ловш цхьаккха а вац царна юкъе.

Газгиреева кулгалду колхоза ветеринарни служба а яц доагIар деш. Чагаргаш йолаш цамогаш дукха Iаьсий да. Цунца цхьана, царна дарба деш а дац могаш долчарех дIакъоастадеш а дац.

«Iан кийчо ярга хьежжа, шу а чакхдаргда», оалаш да наха юкъе. Хоза хеташ, аьнна, дешаш дац уж. Дар белгалдоаккхаш да. ХIаьта, лакхе дийца кхоачамбоацараш лоацщача юкъа дIа ца доахе, тамаш я-кх колхозхоша шоай хьайбаш лерттIа Iангара доахе. Новкъостала, воти варга а ца хьежаш, шоай таронаш оарцагIъяьха тоабе беза болх.

И. ВОЛГИН,
тха штате воаца корр.

БОЛХ БЕ ЙОЛАЕННАЙ

АЛКОГОЛЬНИ ДОАЦА МАЛАР АРАХЕЦАЧА НАЗРАНОВСКИ ЗАВОДА ХЬАЛХАРА АРГIА

ФОТОРЕПОРТАЖ

Наггахьа саг корорграц Наьсаре шоаш долча керда промышленни предприяти хьалъелга ца ховш. ДIа мел хьаьттачоа йовза из, хIана аьлча цун юххьанцарча продукце чам баьккхаб цар хIанз. Из я алкогольни доаца малараш арахецаргдола завод.

Яьсса аре хиннача моттиге соахка гIишлон балхаш дIадоладир «Севкавкоопстрой» треста чуйоагIача ПМК-5 гIишлонхоша, хIаьта царна мел эша гIишлон материалаш, техника, оборудовани Iалашъяра оарцагIваьлар хьалъе йолаеча завода директоралла хьожавaь Маскуров Шахьангири. Хьаким вар а воацар а хIара дийнахьа боад къовлабаллалца болх беш вар. Дика шаьръяь цIенъяьча моттиге хьалъе йолайир производственни цехий корпусаш, хранилищаш, йIоахъяь ангараш. Хьинаре къахьегар укхаза хIаране. Цудухьа дика аьттув а баьлар.

1989 шера болх бе йолаяла езаш яр завода хьалхара аргIа; хIаьта бутт совгIа хьалха наьсархой истолатIа кхаьчар йиллача ханал пи шу гаргга хьалхз арахийца «Тархун» яха хий, лимонад, чам бола квас.

Коа наIарех чувоаллача хьалъеш латт проходной, завода территоре тIа чувоаллаше а аьрда оагIорахьа хоза кийчъяь латт зизаш а дегIа лаьттара кIеззига хьалъйаьяь клумба, массанахьа а цIена, лостам болаш я. Чуийнна чура отделка еш латт алкогольни доаца малараш арахецача цехах йоаллача административни корпуса. Укхаза хургья йоккха сийрда столови, актови зал, душевойш, кхы тайпа гIонна йола помещенеш, кабинеташ.

Завода директораца Ш. Маскуровца, объект хьалъеча прорабаца Мальсагов Башираца чакхдовл тхо массанахьа хьожаш. Шоаш дер безаме, беркате кулг тохаш даьд укхаза гIишлонхоша. Хозача, декоративни пластикаца тоадаьд пенаш, бIарг хьоасташ я уйнаш тIа нийсса Iойилла линолеум, помещенеи чухьнахьара пенаш хозача, сийрдача обояща кхаьлад.

Дачудолх тхо технологически лини болх беш йолча цехе. Оборудоване наладчикаш, слесараш чуийнна боахк цхьацанахьа кулг тохаш, машиндаьтта хьокхаш, узлайи агрегатнии болх тохкаш. Делкъа ха я.

Аз хIама дIахатталехьа Ш. Маскурова аьлар:

— Укх цехе болх беш бола мехкарий хIама даа бахаб. Цу юкъа цхьацца нийсденна кхоачамбоацараш дIа а даьха делкъал тIехьагIа цар болх хийцца дIагIоргболаш наладка еш боахк ераш. Тахан оаха кийчдер «Тархун» да. Цкъарчоа болх беш ер хьона гуш йола цехи компрессорнии мара яц тха, хIаьта биззача низаца завод болх бе дIайолаелча-м пхи цех хургья тха: тайп-тайпара кондитерски изделеш, колбасаш, докъадаь дулх, иштта кхыйола продукци я оаха арахецаргъяр. Тханцига болх беш хургва виъ бIаь гаргга саг. ХIанзе хьа, а ухаш, сон-сон дIаэца балха, яхаш декхараш а ду наха. Хетаргахьа, кхы цхьа шу даьлча кийча хургья тха еррига цехаш. Цо гIо дергда районе баха нах балха тIа дIатарбе, къахьегама ресурсай проблема кIезиг-дукха къоастае.

Тахан завода коллективе болх беш болчарех дувцаш къаьстта белгалбоах Ш. Маскурова купажисташ Султыгова Хьади, Сагова Рая, химически анализаш еш йола лаборантка Чемурзиева Лемка, наладчик Абадиев Тимур, кхыбараш. Царца цхьана хоастабу завода кхыйола объекташ хьалъеш бола гIишлонхой Картоев Мухьмад, Дудургова Iайшет, Лолохоева Дугурхан, Картоева Хьади, Евлоева Радимхан, иштта кхыбараш.

Биззача низаца болх бе йолаелча заводо арахецаргйола продукци хургья 5,5 миллион совгIа сома маьха.

Р. АУШЕВ.

СУРТАШ ТIА: керда оборудовани дIаоттаяра дешан хьакъехьа дагабувлаш ба (аьрдехьара аьттехьа) каменщик Б. Чемурзиев, завода директор Ш. Маскуров, наладчик Т. Абадиев, участка прораб Б. Мальсагов; конвейера балхага хьожаш я браковщица М. Дутиева; кийчдаьча «Тархуна» анализ еш я лаборант Чемурзиева Лемка.

Автора сурташ.

КПСС обкома пленума кийчо еш

ПЕРЕСТРОЙКА:

КОММУНИСТИЙН КЪАХЬЕГАМХОЙН УЙЛАШ, ЦАРНА ХИЛЧА БАКЪАХЬА ХЕТАР

Укх деношка «Сердало» тІа кепатехабар КПСС Нохч - ГІалгІай обкома пленум хургхиларах бола хоам.

Цу тІа коммунисташка, республика берригача къахьегамхошка кхайкарал даьдар перестройка еча шоашта хетарех ала, аьнна.

Тахан оаха кепатох цу хьакъехьа редакце даьхка хьалхара письмош.

БАЗАРХО СОЦАВЕРГВАР МАЛАВ?

Тахан са дувца безам бар укх хІамах: ахча долаш да, хІаьта эша барзкъа тикачкара корадагІац. Вешта вай, доккхагІдараш-м цхьа оамал бора. ТІаккха бераштa фу дергда? Са нийс бер де. Са болх беш яц — цІеннана, мар — механизатор. Ахчан кхоачам а хІанзарчоа тоъаргболаш ба. Цхьабакъда, бераштa кога гІирс, барзкъаш эца дезача хана чІоагІа хало тІеотт тхона. Тха юртарча тикашка безам тІагІоргбола барзкъаш эцарга дог доахилга яц. ХІаьта районерча «Детский мир» яхача тика чу а нийслац эшаш бола кога гІирс, барзкъаш. Вешта, са бераштa-м аттагІа да, хІана аьлча, цхьаннена гІаьх ца хиннар тІехьа тІавоагІачун ма эша хул. ТІаккха тха миссел дукха береш долаш мичаб беррига дезалаш.

Ши шу совгІа ха я вай мехка перестройка дІайолаенна. Цхьабакъда, Назрановски района кулгалхоша хІанз а къаьнача ІаьдалегІа болх бечоа тара да. Из иштта хилара тешал ду укх тІеххьарча хана районе тикашка хьаэца барзкъаш дутта сапа, порошок, церган цІенъю паста, кхьдола цІагІа хІара дийнахьа эша хІамаш ца хиларо. ТІаккха хоза тийгача берий барзкъех-м дувца а мича деза.

Бакъда, Іа цІи мел йоаккхаргъяр корорга шоана Назранерча автостанцена юхе йоаллача зІамигача базарга тІа шо долхе. Берий соскаш, лила, берий, колготкаш, индийски чай, банкаш дІакъувла ногІараш, лоаладаь маша даьтта, барзкъаш дутта сапа, порошок. Цхьан дешаца аьлча, хьаэилга шура мара укхаза йоацаш хІама яц... ши мах совгІа а боаккхаш.

Укхаза хаттар отт: цу наха мичара кхухь уж товараш, хьан лоаттаду царна уж? ХІаьта из деррига бІаргагуше, цхьаккха хІама шоашта гунахьа доацаш санна тІехбувлаш дІаух Назрановски РОВД болхлой, партийни, советски органий бехктокхаме болхлой. МалагІча перестройках, социальни нийсхонах дувцаргда укхаза? Уж-м бокъонца бола наьха рузкъах бекхаш боакха, эхьи-эздели ахчах хийца нах ма бий. Дегаза хет сона ши мах а бенна цу нахагара моллагІа хІаме эца, цхьабакъда, фу дергда аз а со санначар а тикашка хьаэца аз лакхе цІерош яьхачерех цхьа хІама ца хилча.

Сона бакъахьа хетар хьатІадоагІача шера январь бетта хургйолча КПСС обкома пленуме наьха хьакь дуаш боахкараща, совдегархоща лоаттабеш бола къовсам геттара чІоагІбар санна дола декхар республика чурча органашта хьалхашка оттадича. Сога хьттача перестройках хІама хургдац спекулянцеца машар болча моттиге. ХІаьта таханарча дийнахьа Назрановски районе спекулянци чІоагІа яьржай...

Л. УГУРЧИЕВА,
Назрановски района Экажкъонгий - Юрта яхар, «Материнская Слава» орден лелаер.

ХАНО ДІАДЕХ

ЧІоагІа теркам тІабохийташ деш аз газеташ. Перестройках лаьца дувца материалаш дукха я. Бакъда, дукхагІча даькъе цар тІа бехке бераш кулгалхой ба. Фу дергда вай, производствана кулгалдеча наьха бехкаца кІезига нийслац кхоачамбоацараш. ХІаьта, уж кІезига а дац участкашка, бригадашка, хІара балха моттиге.

Сона хетачогІа, тахан перестройнах лаьца болхлоша шоаш кІезигагІа дувц. Халахете а, царна юкъе хІанз а кІезига бац лодыраш, «несунаш», прогульщикаш. Тха цехе-м Іаяха шоашта товр де мукъа бац уж.

Дукха ха яц цеха начальника заместителалла М. Хутиев оттаваь. Институт яьккха ваьлча хьожавир из тхо долча. Мастера, участка начальника балхаш дир цо. Керда кулгалхо, коммунист веча денз мастерашкара, бригадирашкара, участкай начальникашкара хьадехаш дар дуккха а дукхагІа да. Профсоюзни собранешка, бригадирий советашка цар отчеташка ладувгІа даьннад тхо. Ала доагІар юхь-дуъхьал дІаоал оаха царех хІаранега. МалагІа пайда боал цох?

Эггара хьалха, лакхбеннаб бехктокхам. ХьалхагІа хийла нийслора укх тайпара хІама: электросверлилкана оатхал хьаяра эша заготовка йоацаш ваьгІе кІорда а дий, литейни цехе гІулакх бокъалгахьа даккха ше водар токарь. Духхьал мастера мелал бахьанце дукха балха ха зехьа йовра.

ХІанз цу тайпарча гІулакхах «ЧП» лоархІ. ХІаьта хьалхагІа шоай инициатива ца хилара объективни бахьанаш уваттадора кулгалхоша — мастера бехкевора цеха начальник, цо — директор. ХІаьта вокхо — смежникаш е министерство. Царга ладийгІача берригаш а бакъболаш санна хетар. Саг цецваллал хІама а дар из-м «объективни» бахьанаш юкъе а тувсаш, брак ераш кІалхарбувлар.

Тхоай бригаде хадданза къовсам лоаттабу балха тІа мелал гойтаращца. ДукхагІа терко ю оаха кхетама болх бара. Дукха ха йоацаш хІаравар ше-ше къахьегаш вар бригаде. ДикагІа ховчо ший «къайленаш» гучаяхацар. Шийна мара ца ховча тайпара ирдаь резецаш балха смена яьлча чІега а техе, ший тумбочка чу дІадохкар. Кагирхой безаме тІаэцацар. Бакъда, гІулакх овлангара денз хувцаделар къахьегама керда форма — бригадни подряд юкъейоалаьчул тІехьагІа, станокаш, оборудовани лорае, аьнна оаха тхоашта хьатІанийцачул тІехьагІа.

Хьокхам белар боккхагІчар. Тха бригаде шлифовщик ва Дзауров Мухьмад. Башха-дика специалист ва из. Итт-пхийтта шу да цо къахьега. ЦІена, хоза бу цо болх. Бригадо хьехамчал леладе тешам беннаб цунна. Духхьал балха къайленаш кагирхошта йовзийта Іац Мухьмад, визза саг хила Іомаву цо хІаравар. Шоаш каралаьца гІулакх деза, цох доккхал де Іомабу.

Ерригача коллективо соцам баьб, къахьегама дисциплина толхайнча цох бола бехктокхам бІарччача бригадана тІабужаш хилара хьакъехьа. Дисциплина толхаьр бетта йоагІача премех воал, хІаьта бригада членаш — цун цхьан даькъах. Порядок хилийтара из форма чІоагІа лоархІам болаш хилар кхетадаьчул тІехьагІа, гІулакхаш бокъалгахьа дала доладелар. Коллективни бехктокхам быте а лелабу оаха. Нагахьа санна харцахьа хІама новкъосташта хьалхашка ца дича, ара, цІагІа из мегаргдолаш санна хет цхьаболчарна. Тхо долча иштта дац. ХІаранех теша а тешаш, коллективни бехктокхамах даха а болх бе а лаьрхІад оаха.

Цудухьа коллективо хьадаьккха алапи хІаранена дІа-хьа декъара система а хувца лаьрхІар оаха.

Шин шера цхьан нарядагІа болх беш хилар тхо, хІаране къахьегаме мел дакъа лаьцад тахкара бутт чакхбоаллаш вІашагІкхетар. Цига деррига шаьра чакхдалацар. Цхьайолча хана цеха кулгалхошка а кхоачаш, айлора, сомлора дош.

Юххера а КТУ юкъера дІаяккха лаьрхІар бригадо. Цунна меттел къахьегаме дакъа лацара расчетно-нормативни коэффицент юкъейоалайр. Изделешка хьежжа таблицаш оттайр нормировщикаша. Цудухьа даьчун учет делае дикка аттагІа хилар. Тхона хетачогІа, алапи дІа-хьа декъалга а нийсагІа да хІанз.

Балха смена дІайолаялале хьагулу бригада, заданега хьож. Эггара чоалханегІа йола оатхал хьаелга шийна дІатІаэц опыт йоккхагІа йолчо, хІаьта разряд лохагІа йолчар чоалхане доаца балхаш ду. Цу форма таро лу къахьегама юкъе хІаране мел дакъа юкъедихьад кхетаде. Цунца цхьана мастера лоархІам лохлац. Бригадера дикагІа вола болхло къоаставеча хана укхаза цо мел баь болх теркалбаь Іац. Цо коллектива вахаре лаьца дакъа лоархІ, цун гражданский позици миштай хьож.

Тха заводера болхлой сиха кхийтар расчетно-нормативни КТУ дикагІа йолгах. Цудухьа кхыча цехашкара къахьегамхой а каст-каста аха баьлар тхо долча. Цар теркалду зІамига дар а доккха дар а.

Завода партбюро тха бригада опыт шерра дІайоаржаяра уйла йича нийса хургда мотт сона.

Бакъдар аьлча, цехе дукха бац экономически образовани йола нах. ХІаьта экономически реформо тахан боахама доал дара къаьнара методаш йохаеш ма латтий. Цудухьа нах Іомабе беза хьалха латта опыт караерзае.

Пхийтта шу даьннад тха бригада вІашагІъелла. Царех ворхІ шу да аз бригадана кулгалду. Тха бригаде 22 саг ва, царех 9 саг КПСС член ва, ший — комсомолец. Из боккха низ ба. Цох когтІорталга ю аз. Шоай декхар дизза кхетадеш, масадолча дикача хІаман тІехьа шоашкара масал телараш ба коммунисташ. Къаьстта белгалбаха ловра царех шлифовщикаш З. Мержоев, М. Дзауров, зубофрезеровщикаш А. Оздоева, Л. Тангиева, токарь-револьверщик Л. Точиева, кхыбараш.

Производства ветеран се хиларах тарра, тахан аз доккхал ду хано ше хьалхадахарца принципиальни, лакха сакхетам бола нах хьалкхувш хиларах. Уж ба перестройка еча эггара хьалхарча мугІарашка хила безараш.

Бакъахьа хургда аьнна хет сона, 1988 шера январь бетта хургйолча КПСС обкома пленуме тахан лоархІамеча посташка бараш фу нах ба, перестройка, демократизаце, гласноста хьалашка болх бе могаргдолаш ба уж е бац хьожаре. Шеко йоацаш да: **къахьегама а быта а хьалаш вІаштІехьдаьхача, наьха лерттІа йоакхо еча коллективашка гІулакхаш дикагІа лелалга, цига унахцІена морально-психологически климат хулга.** Цхьабакъда, кулгалхочоа шийх цаІ мара воаца предприяте да хетарах, цІогІа деттарах хІама хургдац. Цу тайпарча кулгалхоех ІоцІенъе еза республика къахьегама коллективаш.

М. МУТАЛИЕВ,
ГІ. Ахриева цІерагІча «Электроинструмент» завода комплексни бригада бригадир, партбюро член.

КАБИНЕТАШКА КІЕЗИГАГІА ДАГІА ВАЙ

Нохч - ГІалгІай гІишлон управленена чу мел йоагІача организацешта аьшкбетонни столярнии изделеш лоаттаеш я тха завод. Дикка ха я социалистически декхарех тхо лоархІа ца ду.

Укх шера кхоалагІа квартал бІарчча хьаийцача социалистически декхарий цхьаккха пункт а кхоачашъьяц.

МоллагІа дола кхоачамбоацар шийна кІал цхьа кІийле йоацаш хилац. ХІаьта малагІа бахьанаш да тха. хьокхамаш селла во хилара, брак йола продукци оаха арахецара? Бахьанаш-м дукха дар. Цхьабакъда, керттера дар — къахьегача наьха во йоакхо еш хилар. Хьаэцаргъя вай тха бригадо болх беш йола хьу чакхйоахеи дахчах хІамаш еш йолеи цех.

Ткъаь иттлагІча шерашка хьалъяь я цеха помещени. Цхьаккха тайпара лостам а, лерттІа салаІа моттиг а яц укхаза. Болх беш яц вентиляци, Іалаьмате дукха да кулгашца де деза балхаш.

Хьо дІа мел хьежача хьалтеха доахк перестройка яра, Іилма - технически прогресс сихъяра тІахьехаш дола лозунгаш, плакаташ. Завода къахьегамхой - м цу тІахьехамаша дІадехараш кхоачашде гІерт. Пайда бий безам хиларх, оаха болх беш йола станокаш хІанзчул шовзткъа шу хьалха хьаяь хилча. Царех дукхагІъяраш дІаяхача заман экспонаташ санна музее дІаоттае мегаргъяр. ХІаьта тишача оборудованеца хьаюларгйий дика наІараш, кораш, кхыйола продукци? Цудухьа дукха летка гІишлош хьалъераш оаха лоаттаю дахчан изделеш во я яхаш.

Ер пхелагІа шу да завода цхьайолча цехашта реконструкци ергья яхаш дувца. Бакъда, цох даьсса хабар мара хилац. Сона хетаргахьа, шу совгІа ха хургья тха цехе партбюро секретарь, профкома председатель ца хула. ХІаьта цхьа гІулакх этта хьо уж болча вахача балха ха а йоаеш, приемне вагІа веза. ТІаккха малагІча перестройках дувцаргда укхаза. Сона хетачогІа, перестройках хабараш дувцарах далац гІулакх.

ЧІоагІа хоза хийтар тхона дукха ха йоацаш КПСС Заводской райкома инструктор А. Чапанов тхоаш долча венача хана. Заводера хьал цул дикагІа довзаш кхы цхьаккха хургвац, хІана аьлча, дукххача хана тхо долча мастералла, участка начальникалла, тІеххьара а металлоконструкцеш хьаеча цеха начальникалла болх беш хилар из.

Телевизора чу, газеташ тІа выступленеш еча хана мара бовзац тха болхлошта КПСС обкома, райкома, кхыметтел ЧИУС-а кулгалхой. Бовзаргбар уж каст-каста тхо долча боагІаре, тхона эшар, тха фу лаз дикагІа ховргдар царна.

Перестройка еча тоъам болаш дац кулгалхоша кабинеташкара тІахьожам лоаттабар. Уж наха юкъе хила беза, тІаккха мара довзаргдац царна производствера хьал.

Цхьаькха хІама а да сога хьаттача кулгалхоша теркама кІалхара дувлийташ. заказчиках, бийдал хьакхухьийтарех, продукци хьаерех тийша да бухсоцаш хьахулар. Шоаш хьадеш дар цхьа гІулакх долга цар кхетадеча моттиге болх а дика дІабода. Иштта хила деза массанахьа. Цудухьа сона бакъахьа хетар, 1988 шера январь бетта перестройках лаьца хургйолча КПСС обкома **пленуме заказчикашен, бийдал лоаттаерашен, продукци хьаерашен бухсоцаш хьахулачох цхьана жоп лулга юкъедоаладича. Вешта аьлча, коллективни бехктокхам хилча!**

Н. НИКУЛЬШИН,
Грозненски аьшкбетонни изделей завода бригадир, партен къахьегамен ветеран.

Нн. С. С. Сажина, В. Н. Серковна, Н. А. Цимбалюка Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота яларах дола

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума
УКАЗ

ГІишлош еча даькъе дуккхача шерашка беркате болх барахи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи Нохч - ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла:

Сажин Степан Сидоровича — Грозненски гарнизона каменщика.

Серков Виктор Ивановича — Грозненски гарнизона каменщика.

Цимбалюк Николай Александровича — Грозненски гарнизона водителa.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.
г. Грозный.
1987 шера 17 ноябре.

●

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота яларах дола

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума
УКАЗ

Лакха производственни хьокхамаш гойтарахи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла:

Галдина Людмила Владимировнана — «Грознефтехим» НПО ГрозНИИ йоккхагІйолча Іилман болхлочоа.

Дидаева Саципа Абуязитовнана — «Грознефтехим» НПО ГрозНИИ опытни-завода техник-лаборантнана.

Куликова Валентина Вениаминовнана — «Грознефтехим» НПО «Грозгипронефтехим» института стройотдела начальника.

Шиянова Вера Леонидовнана — «Грознефтехим» НПО ГрозНИИ йоккхагІйолча лаборантнана.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.
г. Грозный.
1987 шера 17 ноябре.

●

Ш. А. Шабазовна Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота яларах дола

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума
УКАЗ

«Грозэнерго» системе дуккхача шерашка беркате болх барахи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла **Шабазов** Шепу Асхабовича — «Грозэнерго» РЭУ начальника заместитела.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.
г. Грозный.
1987 шера 17 ноябре.

●

Нн. Т. Н. Шершневана, Т. И. Воробьевана, В. Н. Гнитеевна Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота яларах дола

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума
УКАЗ

Лакха производственни хьокхамаш гойтарахи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла:

Шершнева Татьяна Николаевнана — «Промавтоматика» яхача Іилма-производственни объединене Грозненски опытни завода монтажникана.

Воробьева Татьяна Ивановнана — «Промавтоматика» НПО Грозненски опытни завода гальваника.

Гнитеев Виктор Никифоровича — «Нефтегазпромавтоматика» лаьрххІача проектно-конструкторски бюро слесара.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.
г. Грозный.
1987 шера 17 ноябре.

●

Нов. А. Г. Водолазовна Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота яларах дола

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума
УКАЗ

ГІишлон организацешка дуккхача шерашка беркате болх барахи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла **Водолазов** Анатолий Георгиевича — СССР Минмонтажспецстроя Кавказски производственно - распорядительни управлене начальника заместитела.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.
г. Грозный.
1987 шера 17 ноябре.

●

Нов. Р. В.-Г. Боковна Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота яларах дола

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума
УКАЗ

ГІишлош еча даькъе дуккхача шерашка беркате болх барахи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла **Боков** Висан-Гире Руслана — «Союзспецгазремстрой» треста № 4 йолча дІа-хьа лелача механизированни колонна начальника.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.
г. Грозный.
1987 шера 17 ноябре.

●

Нов. С.-Х. Т. Тачаевна Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота яларах дола

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума
УКАЗ

Іалам лорадеча даькъе дуккхача шерашка беркате болх барахи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла **Тачаев** Саид-Хьасан Тачаевича — Іалам лорадара йолча Ерригроссийски общества Урус-Мартановски районни Совета председатела заместитела.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.
г. Грозный.
1987 шера 17 ноябре.

Мацаева Залва «Терек» яхача мебельно-дахчан хІамаш еча Нохч-ГІалгІай производственни объединене къахьегаш йола пхийтталагІа шу да.

Укх тІеххьарча шин шера цхьоалагІча цеха упаковщикий бригадир я из. ХІара дийнахьара норма 120 — 125 процент кхоачашъю бригада коллективо.

Коллектива балха лостам телар, керда толамаш даха из оарцагІйоахар бригадир я. Дика мел долчунна тІехьа эггара хьалха шийгара масал тел цо.

СУРТА ТІА: З. Мацаева.
И. ПЛИЕВА сурт.

НАЬХА ДЕГАШ ГІОЗДОАХАШ

Городал арахьа чІоагІа хозача моттиге улл Назрановски РСУ. Дика карт а ль чудерзадаьд цун ков. ХІаьта территоре тІа гаьнаш, зизаш дегІа лостам баьб. Иштта бІарг тІаозаш я контора хьалхашкара социалистически яхьа экран. Цо къаьгга хьахьокх коллективо, хІаьта иштта къаьст-къаьстача бригадаша балха тІа доаха толамаш. ХІаьта уж гІадвугаш дика да. РСУ коллектив укх массехк шера ший планехи тІаийцача социалистически декхарехи дика лоархІаеш хьайоагІаш я.

Вай ювцача экрана тІарча даннегІа тахан яхье хьалха я Оздоев Мувсас кулгалду бригада. Из коллектив керттерча даькъе бахача наьха фусамаш тоэеш я. Назранерча дуккхача цІеношта ремонт яьй цу бригада. ХІаьта хІанз гІишлонхой Московски улицагІара пхезза вІаштІардаьча цІен ремонт еш ба. Укхаза белгалдаккха деза пхийтта шу хьалха хьалдаьча цу цІен цІаккха а ремонт ца яь хилар. Цудухьа дуккхача квартирий кораш, наІараш, ийнаш хувцаш, пенашта штукатурка еш, басараш хьокхаш, кІираш тохаш дукха балхаш ду цар. ХІаьта иштта уж, бахача наха тийнача заявкаех оттаяьча проектех квартирий планировка хувца езаш хул. Вешта аьлча гІишлонхоша цІеноп кердадоах, царна шоллагІа вахар лу.

Массехк дош ала безам ба, цІеной куц-сибат хоздеча бригада кулгалхочох. Оздоев Мувсас РСУ болх бу пхийтта шу да. Укхаза балха валехьа СибарегІа сезонни балхашка ухаш вар из. Дезалцара къаьста цу гаьнарча мехка къахьегэ ниэткъала дар. Ше вахача моттигера специальностах болх лохаш вола Мувса керда хьаьча РСУ воагІа. Цига кийча специалист гІадбахе тІаэц. Ший болх бовзаш а халонех ца къехкаш тІатеІІа из хьабеш а вола Мувса дукха ха ялалехьа новкъосташта юкъе белгалвоал. Иштта хьаьнала къахьегача цун керда бригада хьае бокъо лу.

Цкъарчоа дика кулг-говзал йола пхи-ялх саг хьа а ийца зІамига бригада хьайир цо. ТІаккха керда къона болхлой хьа а ийбеш царна маляра, штукатура, каменщика говзалаш Іомайора Мувсас. Иштта кулгалхоша новкъостал а деш керда барт-цхьоагІо йола бригада хьайир цо. Цудухьа Мувсайна бригада членаш ший цІагІарча дезалхоел бе-башха хетац. ХІаьта уж дикача даь дагара дезал санна цун дагара а болаш хьинаре къахьегаш ба. Укхаза хьоахабе боагІа Мувсай бригадера «маякаш». Царех лархІа беза штукатураш-маляраш Арчакова Марем, Дзаурова Джиба. Лакха кулг говзал йолча цар шоаш ремонт еча квартира да раьза хургволча тайпара цІенен дикеи кхоачашбу шоай болх. Иштта шоай зІамагІболча новкъосташта балха говзал караерзаеча гІо ду цар. Цу кхалнаха вахара никъ хьийха ба, хІанз царна уллув болх беш бола штукатураш-маляраш Арчакова Люба, Оздоева БагІи, Угурчиева Зайнап, Дзаурова Хани. Цар коллектива общественни вахаре а хьинаре дакъа лоац. Масала, Арчакова Любас ше РСУ профкома член хиларах тарра дукха балха новкъарле еш дола дешаш къестаду. ХІаьта кхоачамбоацараш моллагІча коллективе санна укхаза а да.

— Тха бригада гІишлон материалашца Іалашъяра гІулакх во латт, — йоах Арчакова Любас, — Цхьайолча хана маркхал, кІир йоацаш дус тхо. Ханнахьа хьатІадахьац эшаш дола кораш, наІараш, ардакх. ХІаьта ийна хьакха аьнна хьалуш дола басар цхьаккха тайпа бос боацаш во хул. Цу кхоачамбоацараша болх лерттІа дІа ца бохийташ юхаувзар бахьан долаш квартираш тоаьяхара ханаш гаьнна тІехьайоах. ХІаьта цу бахьанаш тІа гІолла гІишлонхоштен квартирай даьштен юкъера гІулакх чам тІара доал. Цкъа заказчика Іа дечун раьза воацаш дог ийккхача хьа балха шин шаь мах бац.

Из деррига дика кхета а деш, коллективо цу тайпара моттиг ца нийсъялийта гІерташ къахьег. ХІаьта йолаш йола проблемаш къестаеча царна дика новкъостал ду участка мастера Котиев Мухьмада. Из зІамига саг болхлошта новкъарле еш дола дош кулгалхоща дийца а дийца цхьан кога тІа ца даькхача Іац. Вешта аьлча, коллектива болх юкъагІбувргбоацаш йоагІа материал Іалашъялцца массане а сатем боабу цо. Иштта из болхлоща безаме, Іимерза, хьаькъалсра хьехар де ховш ва.

Из коллектив бахача наьха фусамаш тоаяр керттера декхар долга кхета а деш халонашта ка ца луш къахьегаш я. ХІаьта из иштта долга хьахьокх цар беча балхо. Керда хьаьчарел эргаш яц цар ремонт яь квартираш. Цар чу деррига хоза, говзаме, цІенача дег тІара хьадаь хиларца чуваьннача бІарг тІаозаш да. Вешта аьлча гІишлонхой наьха фусамашта шоллагІа вахар луш ба.

М. БАРАХОЕВ.

Укх юбилейни шера план ханал хьалха кхоачашъяра шерра социалистически яхь а йоаржаяь, башха-дика производственни хьокхамаш доахаш дукха гІишлонхой ба Нохч - ГІалгІай АССР МВД СМУ. Царех цаІ я штукатур, коммунистически къахьегама ударник Китаева Малика Умаровна. Юкъера лаьрхІача хІара сменагІа нормаш 115—120 процент кхоачашъю цо. Белгалдаккха дезаш да, овсаре къахьегарал совгІа, ше кхоачашдеча гІишлон балхашта юкъе цо цхьаккха тайпа брак ца нийсйолийталга. Цо даьха къахьегама толамаш белгал а доахаш, дуккхаза сийлен грамоташ тийнкай цунна, итташ баркалаш яьхад. Укх тІеххьарча шерашка ца хувцаш СМУ сийлен Улга тІа хьалтеха доалл Маликай портрет.

СУРТА ТІА: штукатур М. Китаева.
И. ПЛИЕВА сурт.

ВАЙ—ИНТЕРНАЦИОНАЛИСТАШ

УКХАЗА ДА СА ИРАЗ

ЧIоагIа теркам тIабохийташ йийшар аз Боков Хьакlаьшца Хьажбикара язъяь «Вай — интернационалисташ» яха статья. Из ешача хана сона дагадехар сай къона шераш, гаьнарча СибаргIара Нохч-ГIалгIайчене се ена ха, укх 30 шера Iимерза, дика-во декъаш сайна уллув хинна нах...

Со къамах татарка я. ХIанзчул 35 шу хьалха маьрел дир аз се а езаш сайна а везаш волча гIалгIай зIамигача сагага Экажев Мухтарага. Экажкъонгий-Юртарча юххьанцарча школе хьехархо йолаш дIаболабир аз сай къахьегама никъ. Юххьанца дукха уйлаш йора аз, мишта хургда-хьогI ца бовзача наха юкъера вахар, бIагIар хьежаргбий-хьогI маьр цIей, кхы а массагIа дар уж са сатем боабеш хинна хаттараш. Цхьабакъда, са шеко цIенъенна дIаяьлар хьакхаьчача дийнахьа денз. ВанагIа со йоацаш вIалла мегаргболаш а хиннабий - хьогI, ераш-м, аьна, хетийташ тIанийцар со юртарча наха. Школена гаьна доаццаш даьгIача цIагIа даха ховшадир, доагорца, кхы мел эшачунца Iалашдир.

Цу ханна кхетадир аз гаргарча а гаьнарча а моттигашка сага къахьегам эшаш болга, хьо вахачара бIаьш а эзараш а километраш гаьна бахаш хьа вежарий, доттагIий болга хайча мел тоам хул дега, мел докхха хул Даьхе яхача деша маIан.

Дукха керда хIамаш дайзар сона Нохч-ГIалгIайчене еначул тIехьагIа. Хайра тхьовра хьалха Советий Iаьдал бахьанце лаьттача къовсаме йоккхача Россей дукхача къамашта юкъе бIаьш болча гIалгIайчен къонгаша а шоай синош дIаденналга. Деникинцашта духьала тIом беш деналах ца бохаш са юртахой хьабаьхкалга. ХIаьта коллективизаци йолча хана эггара хьалха колхозаш Iойохкача Экажкъонгий-Юртарча наха дакъалаьцалга.

Сийлахь - боккхача Даймехка тIемо чов ца еш нагахь дезал бац са юрта. Со каст - каста дешархой ийце йода чIоагIа тIемаш лаьттача Малгобеке. Хийла зийнад аз новкъа даьлча гIараш еш, те ца тугаш хинна бераш Малгобеке тIом лаьттача лакхаленашка тхо дIакхаьчача «тапп» аьле хувцаяле цIимхара ерз берий юхьмараш. Аз царна дувц мел денал, къонахчал долаш моастагIашта духьала лаьттаб вай йоккхача Даьхен къонгаши мехкарийи. Цига тIема доакъашхоща вIашгIкхетараш хул тха, тIема, къахьегама музеяшка гIолла экскурсеш чакхйоах.

Дешархошта йоаггIаш йола эзанеш яларах чакхдоалаш лархIац аз сай декхар. Бизза гражданаш, патриоташ интернационалисташ хурголаш уж хьалкхебе гIерт со. Цу даькъе сай ка йоалаш санна хет. ХIана аьлча, са хиннача дукхача дешархоех шоай халкъа, мехка накъабоалаш къонгаши мехкарийи хьалкхийнаб. Тха юрта меттел ерригача республике а цIи хеза ба цхьан хана аз хьийха механизатораш-коартолаш кхееraш Евлоев Хьажбийкар, Угурчиев Iамархан, Афганистане ший интернациональни декхар дизза кхоачашдаь цIавена Мержоев, ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» яхача завода мастер Муталиев, кхы дукхахбараш. Тахан аз доаккхал ду царех. ХIана аьлча, уж бизза нах хилара аз а кIезига къахьийга доацандаь.

Интернациональни, патриотически, атеистически кхетам луча даькъе хIанз а дукхха кхоачамбоацараш да тха юрта. ДIаяхача эамах юхедиса ийрча гIулакхаш хьаллувцараш а нийслу. Берашка, къаьстта йиIигашка дешийтара раьза хилац уж. Цхьабакъда, юрта Совета, «Экажевский» совхоза партийни организаце школана хадданза новкъостал деш хиларах ха дIа ме йода кIезиглущ латт дина тоабаш, царца цхьана дIадоалаш латт тищденнар, кердача вахаргва дахара баргал еттар.

Сона шаьра дагадоагIа 1957 шера Экажкъонгий-Юртарча клубе хIирий зIамсаги гIалгIай зIамсаги вIашагIлета, ВIаши бий-тIоара а тохаш дов хилар царна юкъе. Уж вIашагIкъоастабаь ах сахьат даьннадацар дина авторитеташ да тхо яхача наха из гIулакх кIоаргде гIерташ цу юкъе аьлдитташ юкъе дохнача хана. Цхьабакъда, шоллагIча дийнахьа хIречун да вера тха юрта ший воI харцахьа лийннав аьнна хеза. Юрта Совете вIашагIкхийтар изи гIалгIай зIамигача сага дап. Мел цецвоаккхаш хIама хилар цига. Уж ши къонах 1943 шера Малгобек немецко-фашистски гIаьрахоех мукъайоаккхаш цхьан окола чура моастагIчоа духьала дов даьрех хиннабар. Байзачул тIехьагIа вIаши мархIалелхаш, белхар а гIадбахар а вIаши ийна, дIаяха ха дагалувпаш багIар боккхий нах. ХIаьта са къам тIех да хьачул, яхаш шоайла къайса боргIилгаш санна вIаши качбахараш кортош а чудехка наха бIарахьажа юхь йоацаш латтар. ЧIоагIа царна эхь хетийташ къамаьл дир царга шинна а дас. Цига доттагIий а хинна дIабахар уж кагий нах. ХIанз ткъаь итт шу даьннач тIехьагIа а чIоагIденна мара хийра даьннадац царна юкъера доттагIал. ЦаI Пригородни района Ленина цIерагIча колхоза хьажкIаш кхею звеньевой Маргоев Русланбеки вож «Экажевский» совхоза хьажкIаш лелаю Гайтов Татархани ва.

ДоттагIлен бувзамаш леладу цу шин боахама механизатораша. Духхьал вIаши хьоашалгIа иха Iац уж.

«Партена, вай пачхаьлкхенна лов, хIара советски сага дег чу СССР деррига къамаши народносташи вIашкаувзача доттагIален вошален уйла, къамашта юкъерча юкъмоттигне лакха культура хургйола, национализмаи шовинизмаи, ший къамангара дIанйкххараш ца лархIараи, ший къам тIех лархIареи белгалонаш, вахар коммунистически хьисапе кердадаккхара новкъарле ещ йола обычеши праваши ловргйоаца уйла хулга», — аьннад Советски Союза Коммунистически парте Программа кердача редакце тIа. Цу принципа тешаме болаш бахаш ба тха юртара нах а.

Л. СТРЮКОВА,
Назрановски района Экажкъонгий - Юртарча номер цаI йолча юххьанцарча школа директор, партеи къахьегамен ветеран.

МЕХКА ГIОЛЛА

МАЛА МЕГАРГВА ЛОАМАШКА ВАХА?

Лоам ваха безам бар, генаша вахийтац», — иштта ала йиш хургьяр лоаман лакхаленашка баха йиш ярех волчо карделоге Киргизски институте консультаци яьчул тIехьагIа. Цун специалисташа тохк сага генетически аппаратан лакхача лоамашка, полярни широташка, яьссаленашка хулача экспериментальни хьалаша еча влиянен юкъера бувзам.

ХIара сага даьшкара тIехьаленга ювла башхалонаш теркалъелга чIоагIа лоархIаме хилар кхетаде тохкамхошта новкъостал дир нийсденнача цхьан хIамано. Памире Iилма экспедици еча хана йиъ эзар метр лакхача лоам тIа къонача, чIоагIа унахцIена волча Iилманхочоа во хийтар. Лоам тIара Iокlал ма ваьккхинге а дикагIхилар из.

Медико - генетически анализо бакъдир генетика лабораторе заведующена А. Ибрагимовна хийтар: цамогаш хиннача сага хиннай совлен цхьаккха а генетически информаци луш йоаца сийрда участкаш — гетерохроматинаш. Экспедице хиннача кхычар цIега хьежача, цар хромосомашка иштта дола «кораш» хилнзар.

Бахача наьха тайп-тайпарча группай викалий генетически аппарат тохкаш доалаш - доалаш гучадаьлар клетка ядра чурча геннйи гетерохроматинан юкъера юкъмоттиг цхьатарра ца хилар. Шаьрачен лоамашкен бахача наьха а из тайп-тайпара хилар гучадаьннад.

— Тхона хIанз а гетерохроматина ерига свойсташ йовзац, — аьлар Iилманхочо, — бакъда хIанз ма дарра тийшад шийна гонахьа нийслураша еча влиянена организм духьалъотталулга — гомеостаз цо дIанийсъеш хилара.

Ю. БЛЮМ,
Фрунзе.

Дикача нахах •

Балхах вашаш

— Укх дунен тIа эггара дикагIа йола култговзал малагIа я? — аьнна аз хьаттача:
— Сварщика яр я, — аьлар Манкиев Мухьмада, вIалла уйла а ца еш.

Иштта дукха беза цунна электрически сийгашца, газа сигала бесача алингашца бувзабенна ший болх.

— Хоза хет сона Iаьржача кизга чу гIолла уж сийгаш сай бIаргашта хьалхашка ловзаш, халхадувлаш, — аьлар цо.

Къа а иштта безаме, беркате, хьаьнала хьег Мухьмада. Да вовзийтаргволаш ший тайпара хул цо моллагIча аьшка хIаман «дегIа» тIа гIолла билла шув. Массанахьа а кхоач Мухьмад ше болх беш волча Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхозе. Из бIаргаго йиш я кхашка, фермашка, совхоза мастерскешка: массанахьа а техника мел йолча. Из йоацаш моттиг цу боахаме я а яц.

— Фу хет хьона, малагIа дакъа лоац Iа перестройка юкъе, фу эргадаьккхар цо хьа балха, хьа вахара-лелара юкъе? — аьнна аз хаьттача лоацца дийцар цо:

— Хьалха хинна мелал, мекъал(«из-м кхычар хьадергдар», яха оамал дегIах дIайоалаш латт. Цун когаметта дегIах латаш йоагIа керда оамал: аз де дезар хIана ду кхыча наха? ХIаьта а тхона хеттача тайпара дикагIа хоалургйолаш хьокхаеннаяц тхоах перестройка. Аз бувцараш тхоай совхоза сварщикаш ба. Ялх саг мара вац тхо укх боккхача боахаме. ХьавIашагI а теха тхох е мегацарий подрядни звено? Иштта дича тешшаме дикагIа а аттагIа а леларгбар, мотт сона, тхоай болх. ДукхагIа накъадаргдар тхо совхоза.

Уж дешаш совхоза экономисташка кхоачаргда, аьнна хет. Бакъахьа я а яр сварщиний подрядни звено хилча, бакъахьа бар уж а шоай демократични бокъон тIа баьхача. Беркате гIулакх ма дий подряд, къаьстта наха шоашта из дезаш хилча.

М. КАРАЕВ.

• Ширдаьннача гIулакхашца—лира къовсам

ШКОЛЕ А ДЕЗАЛЕ А...

КПСС Программа кердача редакце тIа аьннад «Дуне Iилман - материалистически хьисапе кхетадар шерра доаржадергдолаш, даьлах тешаш болча наха цхьаккха тайпара вас ца хулийташ дин предрассудкаш дIаяхара парте пайда эц идейни кхетам балара средствах.

Конституце енна бокъонаш лора а еш, парте нийса ларлаIац общества а къаьстта сага а хьаштаьшта динах зулам дувлийтар. Атеистически кхетам балара керттера дакъа — наьха къахьегама а общественни а хьинар лакхдар, царга дешийтар, керда обрядаш шерра дIайоаржаяр».

Уж дешаш кхоачащдеш вай керттера декхар да атеисторически кхетам балара болх айбар, къаьстта берашта юкъе.

Керда саг — коммунистически общества гражданин кхевара проблема хадданза ювзаенна я буржуазни идеологеца, ширача замах юхейисача нийрчача оамалашца лоаттабе безача къовсамца.

Вай мехка ди дегIааха хьалаш доаца дукха ха я, амма хIанз а динах теша нах кIезига бац вай, цул совгIа, цун обрядаш лелаераш ха яха къаьна нах хинна а ца Iеш, цхьабола кагирхой а бераш а хул.

ГIулакхаш иштта хилара керттера бахьан лархIа деза, дин овлаш кIоарга сага кхетама чудийша хилар, боккхагIболчар тIехьенна уж обрядаш Iомаеш хилар.

Цу бахьанех да наьха культура лоха хилар, психологически цхьацца бохам хилар — гаргара саг дIавалар, хала лазар, моллагIа бола кхерам, кхыдараш.

ДукхагIбола сектантски активацар нах обществана пайда луча къахьегаш бац. Динах тешаш болча нахагара яьккхачох бахаш ба. БIаргкIалара балийта йиш яц православни (кераста) ди а, цун тайп-тайпара секташ я. ВIалла лохлуш дац бераша крещени елга, кердача дезалашта дин IаьдалагIа махьар диллар.

Бераша атеистически кхетам балара балха юкъе къаьстта дукха кхоачамбоацараш да Шалински, Назрановски, Советски районашка. Цудухьа хургда-кх цхьайолча школашка бIарчча классашкарча дешархоша шоаш даьлах тешаш ба, моллагIа а дин цIей дезду оаха, яхалга.

Школашка лелабу болх цхьайолча хана формальни, хоадам а лостам а боацаш ба. ХIаьта вай ца деш дисар духхьалдоаккх дина кертелаттараша. Тесса дита йиш яц цу хьакъехьа дола цхьаккха гIулакх.

КПСС XXVII съезда материалашка, парте Программа тIа аьнна да, школашка цахаддаш хIара дийнахьа атеистически кхетам балара болх лоаттабе беза, аьнна.

Диццалийта йиш яц берашта цхьацца хаттараш нийслулга. Уж динца дувзаденна а хул. Нагахьа бераш тешаргдолаш, цар дIаэцаргдолаш жоп дала хьехархо нийс ца велча, царна «жоп» лургда боккхагIа болча «хьехамчаша». Амма, вайна хеттача тайпара хургбац из «хьехам».

Цунца дувзаденна да, аьнна, хет, укх шера Советски, Малгобекски, Шалински, Назрановски районашка мархаш доастача дийнахьа дукха дешархой школе ца бахкар а.

Йовзаш я комсомольски а пионерски а организацешка дакъа лаца гIертача дешархошта гаргарча наха духьале еш моттигаш. Вешта аьлча бераш общественни вахара юкъерадоах.

Халахете а, дIадаьннадац законагIа йоагIача ханал хьалха йиIигаш маьре ахийтар. Цул совгIа, дукхагIа йолча хана, цу «мехкарашта» ца ловш деш да из маьрел. Цу тайпара дола зуламаш массанена гуш а довзаш а хул. Бакъда, юстараювл юрта Советаш, школаш, бокъонаш лораю организаш. Царгара ледарло гучаялара бахьан — берригаш гаргалонашца, вовзарца-везарца шоайла бувзабенна хилар.

Атеистически кхетам балара балха керттера кхоачамбоацар да, вай республике из болх «оборонительни» хилар. Вешта аьлча, атеистически болх дагабох моллагIа дешархо мурдий тоабаца ва аьнна гучадаьлча, е кхыдола цу тайпара хIама хилча. Кхыйолча хана, из болх аргIанара мероприятеш лелаяра хьисапе чакхбоах, берий индивидуальни оамал ца йовзаш, дезала юкъера хьал ца довзаш. Цу мероприятеша пайда ца белга кхетаду хургда-кх моллагIчо.

Уж а кхыдола а кхоачамбоацараш дIадахар цIенхаштта декхар да хIара школа, хIара комсомольски а пионерски а организаце.

Шелковски, Веденски, Малгобекски, Гудермесски районашкарча цхьаболча хьехархой практико хьагойт атеистически кхетам балара болх школашка лерттIа вIаштIехьбаккха йиш йолга, нагахьа эца Iилман-атеистически знанеш йолаш, опыт йоккха йолча хьехархоша из болх лелабеш хилча.

Дика пайда хул хьехархоше а атеистически уйла йолаш, из цунгара хIара урокагIа а цIагIа а гучаявлаш хилча.

Хьехархошта ховш хила деза дино берий психикана боккха эмоциональни Iоаткъам беш хилар. Цудухьа атеистически мероприятешта юкъе увза еза технически средстваш, магнитофон, диапроектор, тайп-тайпара гойтара пособеш, театрализовании сайренаш. Щерра лелабе беза классал арахьара болх, дешархой конференцеш, телепередачашка хьежар.

Грозненрча №№ 21, 45, 43, 3, 28 йолча школашнарча «Къона атеист» яхача кружокий опыто дика хьагойт уж эшаш а пайда луш а хилар, атеистически кхетам балара балха царех дика пайда хулга а.

ДукхагIа конкретность йолаш дIабахьа беза берий даьшца - ноанощца бола кхетам балара болх. Цу гIулакха юкъе лелаеш йола формаш дукха я. Уж я общественни университеташ, лекцеш, иштта индивидуальни болх а. Юкъеувза еза родительски комитет, цун а вIаштIехьдоал школана дика новкъостал де.

Геттара эшаш ба индивидуальни болх даьлах тешаш болча даьшца - ноанощца. Амма, цхьаккха тайпара низ белга, уж кхерабе гIерталга мегаргдац цу гIулакха юкъе. Цу тайпара бола дай-ноаной дIакхетабе беза, хьехархой бера дикадар, цунна эшшадар лохаш болгах. ВIала кIорда ца деш, сабар долаш из болх лелабеш хилча цох а дика пайда боал.

ТIехьара ала ловра, хьехархой а дай-ноаной а вIаши бувзам болаш а цхьан дагара болаш а атеистически кхетам балара болх лелабеш хилча вай тIехье Iилман-материалистически кхетам болаш хьалкхее дикагIа вIаштIехьадаргхилар.

Э. ИСАЕВ,
исторически Iилмай кандидат.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

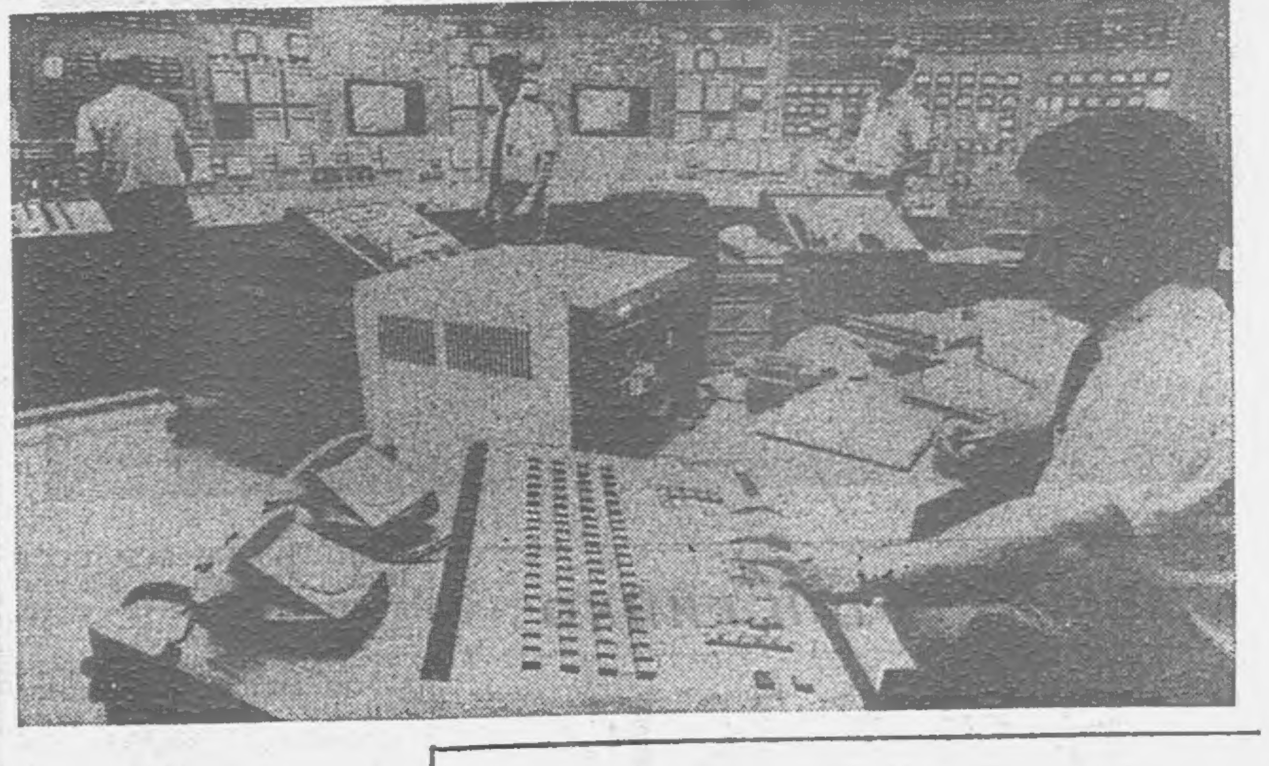

ВЕНГРИ. Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дузара цIей хьатIаотташ ханал хьалха Пакшски АЭС йиъ-лагIа энергоблок хьал а яь дIаеннай, хIаьта уж из республика халкъа боахаме боккхам лоархIам болаш я.

СУРТА ТIА: АЭС - а доалдарен тIахьожам лоаттабарен пульт.

МТИ — ТАСС телесурт.

•

ГДР. Эберовальдера подъемно - транспортни оборудовани еча завода болхлой советски заказагIа «Сокол» типагIа йола аргIанара кран вIашагIйолаш ба. СССР — цу предприяте традиционни доазол дехьара эггара йоккхагIйола партнер, хIаьта цун коллектив советски коллегащца айхха гIулакхаш леладеш я.

АДН — ТАСС телесурт.

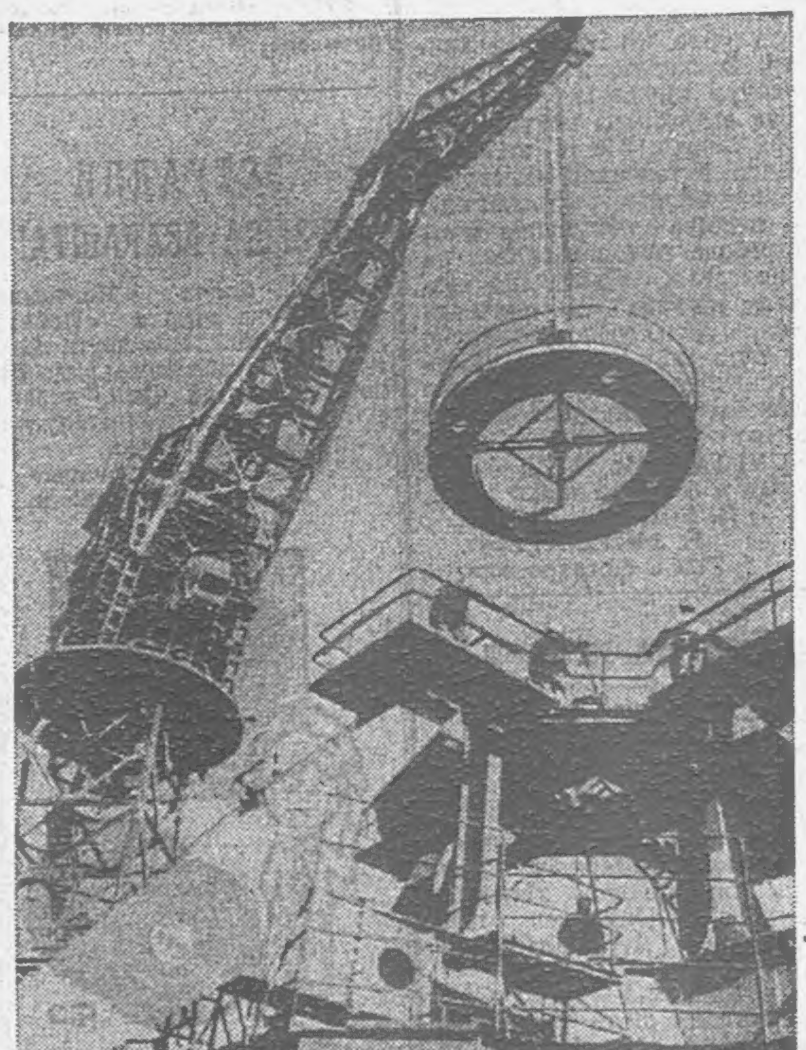

«ЛАЬТТА— ЦХЬА ДЕЗАЛ»

Долаш дари кхераме доацача дуненах бола тешамн» яха М. С. Горбачева статья йийшачул тIехьагIа шийна хетаденнар дувцаш АПН корреспондентаца Александр Железновца дагаваьлар Делийски университетера филологе доктор, Пушкински преме лауреат Абхайя Мур.

Дувцар вIаши кхетадари уйлаш цаIаш хилари хьахула беркате кха да гуманитарни дакъа. 1987 шера 17 сентябре араяьннача «Долаш дари кхераме доацача дуненах бола тешамн» яхача статья тIа М. С. Горбачева яздаьд, гуманитарни дешай хьакъехьа диалог е мегаргья шин оагIорахьарча кIийлен тIа, хIаьта культура, медицина, гуманитарни бокъоний сферера гIулакхаш вIашагIтохар — из массанена йола кхерамзлен система кхы цаI составной дакъа да, яхаш.

Логически укхазара хьадолалу барт эгIара а доацаш, адамаш вIаши гIулакхаш доагIаш хиларан цар цхьацца йолча белгалонаштен теркам тIабахийта безалга.

ХIанз адамий цивилизаци ше къаьстта, из санна яр кхы хургйоацаш хилар чIоагIгIа белгалдаккха деза ха кхаьчай.

Кхы а боккхагIа лоархIам болаш да, дунен халкъашта юкъе вIаши дола гIулакхаш хьинарегIа леладар, Лаьтта бахача кхетам болча берригача наха дагалатта йоагIача а дагалоаттае езача а проблемай хьакъехьа вIаши дагабоалилга, уж къоастаеча опыт вIаши йовзийталга шердар. Адамий уйла айергйола, цар цIена уйла сомайоаккхаргйола проблемаш геттара дукха я. Цу проблемаех я виззалца даа хIама ца хилар, моцал, хий Iаьржа дар, мохк агар, кхыдола цIаьхха хула Iалама зуламаш, эпидемеш, нах дешанза хилар, сага бокъонаш телхаяр. Цу трагедеша чIоагIгIа садуъ берригача наьха, цудухьа къаьстта лоархIаме да гуманни уйлаш вIашагIтохар. Адамленна ший низаш вIашагIтоха мегаргдар халача эттача вежараштa новкъостал дара. Иштта барт-цхьоагIо хиларо гIо дергдар тайп-тайпарча халкъашта юкъера гIулакхаш тоадара. Цул совгIа, трагедей хана тайп-тайпара халкъаш вIашагIкхетаро кхетадайтаргдар адамленна кхерам тIаэтталга. Цох халкъаш вIашканхоачаш дола тIий хила тарлора.

Цу новкъа увтташ йола халонаш хьахиннай геттара дукхача наха бала тIаоттабеш йола эгоизм йолча паьха къаьсттача группо деш дола гIулакхаш бахьан. Хьаэцал апартенд е расови дискриминаци. Из дунен тайп-тайпарча мехкашка хинна ца Iеш, кхыметтел «цивилизованни», «дегIадаьхкан» да лоархIача мехкашка а тIехьтIехьа керда формаш хьахул цун — этнически кIезигагIбарашта низ бу Англе, расови цатоамаш хул США, н. кх. Дунен халкъаша цIенхаштта уйла е йоагIа из ниттa хулаш хилара.

Цу лостаме вIашагIкхетаро тайп-тайпарча мехкий халкъаш вIаши гаргаозаргда, цар торо хургья вIашагIкхета, къамаьл де, гуманитарни дешай хьакъехьа цаI йола уйла соцае. Пайдане хургда тай-тайпарча мехкашка, масала, ЮНЕСКО дунен халкъашта юкъера семинараш, симпозиумаш, конференцеш, конгрессаш йича. Цул совгIа, хьахулаш йолча проблемайи ирача дешайи хьакъехьа дагадовлара дунен халкъаш вIашагIкхетара уйла е йоагIа. Дунен халкъаштен къаьст-къаьстача нахан юкъе официальни доацаш вIашагIкхетара дукхагIа таронаш хилийта еза. Къаьстта пайдане я туризм, массе а способашца шеръе еза из.

Дунен халкъашта юкъерча бувзамаша дукхагIа хулийтаргда тайп-тайпарча къамех бола маIа нахи кхалнахи дезалаш вIашагIкхеталга, цу гIулакха процедура аттача яккха а йоагIа. Визови режимаш а аттача яха йоагIаш п.

(АПН).

ПРОГРЕССИВНИ НАЬХА ЦIЕЙ

— Шоай парти хьахинна 63 шу дизар дукха ха йоацаш белгалдаьккха ливански коммунисташ чIоагIо яь ба Ливане меттел. ерригача Гаргарча Малхбоале а нийсхони чIоагIен машар оттабе, цох хургда Сийлахь-боккхача Октябро оттаяь идеалаш кхоачашъеча юкъе цар лоаца дакъа а, — аьлар Бейруте АПН корреспондентага Алексей Новоточиновга ше еннача интервью тIа ЛКП ЦК Политбюро члена Ю. Муртада.

— Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дизар тхона бокъонца дола къаман цIей да, цо дог доахийт тхога хьатIакхувча тIехьений духьа тIемаши довнаши доацаш кортамукъа машаре дегIадоагIаргхиларга.

70 шу хьалха революце эксплуататораштa духьала хьалгIовттабир тоIабаь баьхка нах, тахан цо реакце низашта духьала, къамаш кортамукъен шоай лоIамен дегIаахара тIехьа лоаттабеча къовсама оарцагIбоах дукхха бола прогрессивни нах.

Империализма системана Iург даьккхача, из йохае йолаьча, низ-Iоткъама кIалхардовлара деррига халкъашта никъ хьахьекхача Октябрьски революце коталонца юкъарчал доацаш дувз оаха Iарбий мехкашка къамаш мукъадахара болама керда этап тIатаIар.

Ливански коммунисташа дика кхетаду советски общества политически, пачхаьлкхен, социально-экономически вахара массе а оагIонашка тахан еш йола перестройка мел лоархIаме а актуальни а я.

(АПН).

КАНАДЕ НАЦИСТАШ МИШТА ХЬУЛАБУ

Дунен шоллагIа тIом чакхбаьнначул тIехьагIа башха дукха ха яьннаяцар, Европас човнаш ерзаеш яр, тоалуш йоагIача КъулбаседаАмерикас лоадама хIама хиннадац яха, яьнна цIи а тIемаш а, наха топаш еттар а концлагераш а, нах боабар а е нах боабераш а хиннабоацаш санна, сурт увттадора. Юкъара моастагIа — фашизм а йоацаш, духхьал цхьа моастагIа — коммунизм мара йоацаш санна.

50 шерашка ВIашагIкхийттача Штаташкен Канаден дукха бахар «перемещенни нах» оалаш бараш. ХIаьта Вашингтоне йоахар Кердача дунен тIа хьалха хиннача цхьанна а нациста моттиг хургьяц.

Лаьттан кIалхарча заводашка шоаш деш хинна герза керда тайпаш цу хана Пентагона къайлагIарча лабораторешка тIагIертта хьадаь даха гIерташ бар хьалха хинна нацистски Iилманхой. Уж Iилманхой США-с хьабоалабир «Пейперклип» яхача геттара къайлагIа оттаьча планагIа: США спецслужбе ма даггара болх беш бар шпионажен диверсейи даькъе хьалха хинна гитлеровски «специалисташ» — «шийлача тIем тIа» «пайдане нах». Хьалха хиннача нацисташта мукъа лора е ВIашагIкхийттача Штаташка е Канаде юстарча моттигашка хьулбалъ моттиг лаха.

Рейхера «шейтIаш» даха ховшадара йола «сатеме моттиг» Канада а лоархIаш Iаьдал из дош гIор ца доаккхаш раьза хилар, хIаьта кхыметтел духхьал мога а дир из. Дукха ха йоацаш араьлкхача йовзаш йолча канадски тохкамхо йолча А. Ридала доклада тIа белгалдоакх, США ЦРУ Канада Iаьдал американски разведке болх беш хинна тIема зуламхой мехка чубитара раьза хилийта гIерташ хилар. Ж. Дешен керте латтача лаьрххIа йолча комиссена кийчъяь хинна 600 оагIув йола из доклад йIаьхача хана къайлагIа лоаттаьй.

«Отавас из документ тIехдаьнна деликантни лаьрхIад. ТIема зуламхой хьакъехьа тIом чакхбаьнначул тIехьагIа канадски правительствас лелаю политика чIоагIгIа харцахьа лоархI цо». Иштта яздора цензура ма ярра хьожаш чакхъяьнначул тIехьагIа цу доклада копи даккха вIаштIехьдаьннача «Торонто стар» яхача газето.

Королевски канадски дошлой полице, вешта аьлча мехка разведслужба хьалха хиннача официальни нахах волча, тIом чакхбаьннaчул тIехьагIарча шерашка мехка чува йиш йола визаш бахьан бехктокхаме хиннача Вильям Келле ше газета тIа еннача интервью тIа аьлар, цу хана а тIехь цхьаболча нахах дегабуам беш вар ше. 50 шераш доладенначa юххье дукха иммигранташ баьхка хиларца американски спецслужбаша харцдокументаш а денна США-на болх бергболаш Канаде чукхайсар нах.

Доклада тIа яхачогIа, Кердача дунен тIа тIема зуламхой боахкийташ деча зуламеча гIулакха юкъе дакъа лаьца спецслужбаш хинна Iац. Масала, хIаьта Канада хинна премьер-министр Л. Сен-Лоран ше йоакхо еш вар Франце хиннача Више профашистски правительства коллаборационистий. Масала, царна юкъе вар «Лиона палача» Барбье Клауса «аьтта кулг» лоархIаш хинна Жак де Бернонвиль.

Канаде лечкъарех дукхабараш шоай мехка хьалъэхка боабе заочно суд яь бар. ХIаьта а Канаде бахаш бар уж, цкъаза шоай бокъонца йола цIераш а ца лечкъаеш. ТIехьагIа Iаьдало йиш хилийтар царга кхы а дукхагIа «сатеме» долча мехкашка — профашистски режимаш йолча дIабаха.

Ма дарра аьлча, тIехьагIа хинна канадски правительстваш а кхы дикагIа хилнзар. А. Ридала доклада тIа яхачогIа, тIема зуламхошта тIакхувш хилара чIоагIа духьала хиннай Пьер Трюдой кабинет. Мехка хьалха хиннача генеральни прокурорага Роберт Капланага журналисташа «къаьстта» хаьттача, цо кегадаь жоп делар: «Правительстве дийцар сога юхадувцалургдац», аьнна.

Каплан «цецваьнна вар» тIема зуламаш дарах дегабуам беча кхы шин сага а Канаде ваха моттиг еннай аьнна хоам бича. Цо ше, дув а буаш, нахага йоахар правительствас шийна могар дергда зуламхой бехктокхаме озара. ХIаьта цу ханна дIадаьхар доагIаш дола иммиграционни документаш. Бакъда, дIадахача шера из деррига дайзачул тIехьагIа, официальни наха сиха аьлар — из «моллагIъяр санна процедура» яр.

ХIапзара Брайан Малруне правительство юххера а тIема зуламхой хьалаха лаьрхIачоа тара я. Цо Дешена комисси вIашагI а елла, цун докладага ладийгIад. Бакъда, специалистий прогнозаш оптимистически я, ала йиш йолаш яц.

Цкъа-дале, дукхханеша а йоах доклад йизза яц. Канаде вовзаш волча тохкамхочо С. Литтмана белгала ма даккхара, «цхьаболча судахоша алиментщикашта Дешена тIема зуламхошта яьчул къизагIа суд яьй». «Сона хет доклада тIа жугатий бахачара бохабаь кхычахьа дIабахийтара программа бахьан бехктокхаме хинна Эйхман ше а эхь хеташ вола конторски гIулакхера саг ва, аьнна, дIакхайкаве мегаргдолаш да», яхаш Iоттар еш яздаьд Литтмана.

ХIаьта вIалла дукха ха йоацацаш нацисташта тIукхувш хилара духьала барашта процедурни гIулакхашца мегар тIема зуламхошта Канаде суд е мукъалуш йола, парламентага хьалхашка оттадаь законодательствана тIатохар чIоагIде. Цар зуламаш даь территореш йолча мехкашка уж дIабала канадски Iаьдало ца тигарах хаттар отт: хьанна пайдане да иштта гIулакх соцадар? аьнна.

Андрей БЕЗРУЧЕНКО.
(АПН).

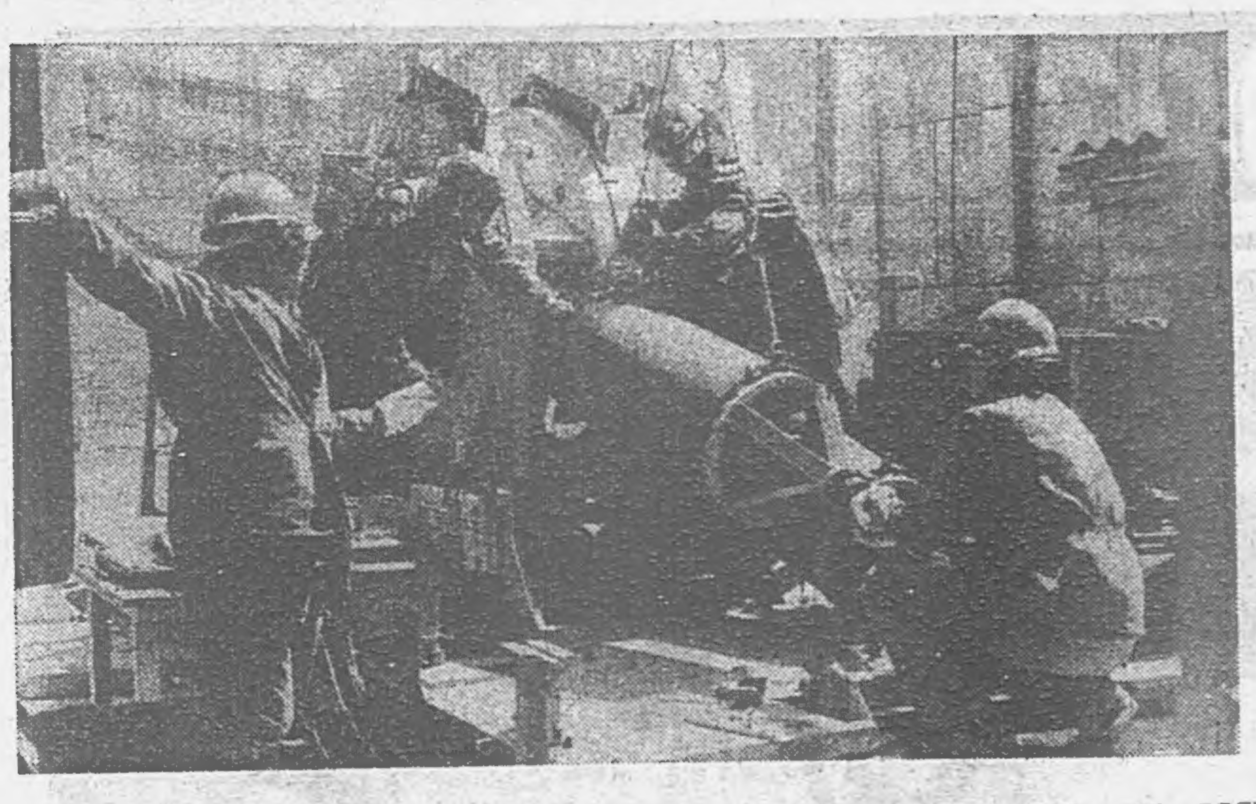

КИРГИЗСКИ ССР. СССР Іилман Академе лакхача температурай Института Фрунзенски полигоне МГД — генераторех геофизике пайда ийбара лаьрхІа эксперимент йир. Цу хьокхамаша мохк агаргхилара хьалхе хоам беча электрически приборех традиционни хетарех йола уйла кІезиг-дукха хийцар. Эксперименташ чакхъяьхачул тІехьагІа хьахайра мохк агаргболча моттига геттара гаьнна, бІаьш километрашка интенсивни аномалеш гучаювргйолга, цхьабакъда, цо массаза бокъонца мохк агаргбола моттиг белгал ца йоаккхалга, хІаьта цо хьахьокх юкъара тектонически хьал. Электросопротивлене варнаце тайп-тайпарча кІоаргаленашка мохк агаргхилар хьахойтаргдола наькъаш белгалдаха таро еннай.

СУРТА ТІА: МГД — генератор болх бе кийчъеш я.

В. МИЛОСЕРДОВА, В. МОРЕВА сурт. ТАСС фотохроника.

МИШТА Ю ІАН КИЙЧО

БЕХКЕ МАЛАВ?

Дукха ха йисаяц шелал хьатІакхача. Цудухьа ерригача предприятешка, хІара цІагІа Іанга кийчлуш ба нах.

ТІаккха фу кийчо еш ба Назрановски районерча школай кулгалхой? Из хаттар дир аз РОНО заведующега М. М. Бакаевга.

— Укх шера исполкомо 150 эзар сом хьежадир школаш тоаяра. Іан кийчо еш ТІой-Юртарча 8 шерарча школера тхов тоабаьб. Иштта ремонтни балхаш даьд Экажкъонгий-Юртарча № 1 йолча юкъерча школана тхов тиллаб. ЙІовхал луш дола яьш тоадаьд. Назранерча № 1 йолча школе отопительни система тоаяьй. Тховнашта ремонт яьй Плиевски а Гамурзиевски а школашка.

Халача хьале нийсъенай Жайрахара школа-интернат. Технически гІалаташ нийсдалар бахьан долаш эшаш йола температура вІаштІехьъялац цига. ХІаьта тахан тха болча низаца уж гІалаташ дІадаха могаргдац. Дукха хІама да цига де дезар.

— ТІеххьарча массехк шера Іай шийла хул Назранерча №№ 3, 4, йолча школашка. Фу хувцалургда цига?

— Цун тайп-тайпара бахьанаш да. № 3 йолча юкъерча школе хьалха ший котельни яр. Цу хана цхьаккха проблема яцар. Эшаш йола температура лоаттае вІаштІехьдоалар. Тахан, цу оагІорахьа йоккха микрорайон хьахинначул тІехьагІа, отоплени централизованни я, хІаьта школера котельни дІаьлккхай. Цу хана денз школа йІоахъе вІаштехьа далац. Соахка польташ Іояха йиш йолаш бацар дешархой а хьехархой а. Дукха бар цамогаш хулаш, деша хьа ца ухараш а.

Уж шера дІадаьхад уж гІалаташ. Кердача линеца городачох дІахеттар школера теплосеть. Эша йІовхал хургъя цига хІанзчул тІехьагІа.

№ 4 йолча школа хьалаш дуккха воаІа да. Тамаш я-кх укх шера а уж меттадоагІе. «Электроинструмент» заводера хьайоагІа теплосеть эша давлени йоапаш я. ХІаьта школе Іай шийла хула массехк шу да.

М. Бакаева ца дувцаш дисар гучадаьлар сона № 4 йолча школе. Керттердар — укх школа директор Б. М. Шадыжев — кІеззига инициатива йолаш, ший гІулакхаш дизза кхоачашде. школа эшар хьаде ца ховш кулгалхо волга да. Цу дешашта дика тешал деш ба бархІ шера Шадыжев Бориса районерча кулгалхобца лелабу «тІом». Геттара атта легабу из школа директоро. Духхьал каьхаташ яздеш, «вотє» шийна новкъостал дарга хьежаш вагІаш.

Цхьан каьхата тІара дешаш доаладе ловра сона.

«...Школе йІовхал яц. Иштта гІулакх нийсденнад «Электроинструмент» завода бехкагІа. Эшаш йола 2—2,5 атмосфера давлени хьакхачац школе. Цул совгІа ерригa отопительни система тоае езаш я. Базови предприятеца оаха яь договор завода бехкагІа телхаю. Иштта цу договора 7-ча пункто йоах: 1 август хьатІакхачалехьа ерригa система тоаяь цун эшаш йола ревизи чакхйоаккхийла. Бакъа таханарча дийнахьа даь хІама дац.

ШоллагІа проблема — ара туалет е эзалга. ГІишлонхоша аь туалет гаьна а зІамига а я. Йолаш я эша смета. кІоаг а баькхаб, амма РСУ болх болабеш яц шоашка цемент яц, яхаш...».

Из документ укх деношка яздаьд аьнна хеталургда моллагІчоа. ХІаьта из иштта дац. КПСС Назрановски райкома хьалхарча секретара а райисполкома председатела а цІерагІа 1985 шера октябрь бетта яздаь да из. Цул совгІа, лакхе ма аллара, дукха хьалхагІа гучадийнна кхоачамбоацараш да цу каьхата тІа дувцараш. ТІатоха деза цу тайпара каьхаташ Б. М Шадыжева морхІ бизза яздаьлга. Вешта боккъала аьлча, кхы уж яздар мара по деш хІама а дац; ТІаккха оарц хІана даккхац? ХІана айяц ерригa инстанцеш? Бехктокхаме увзийтац берий хьашташ кхоачашде ловш боаца кулгалхой?

Из а деций школера администраци ледара йолга гойташ дола тешал.

Вай ала гІертар харцахьа кхета ма долда. Района кулгалхой бехк кІезигбе дахкац вай, бакъда, цу вай мел дувцачунна эггара саготагІа хила везар школа директор ва. ХІаьта тайп-тайпгра «каьхаталгаш» папка чу гуллеш из вагІар, аьнна школа гІулакхаш меттахьа даргдац.

Кхы а цхьа хІама да белгаллаккха дезаш. РОНО заведующе М. Баьаева гІишлонхой болча а ваха, цу школана езаш хинна блокаш яьхар. ХІаьта Б. Шадыжева туалета лаьрхІа баькхача кІоага облицовка еш дІаяхийтар уж ерригаш. Тахан тІера гІишло хьае материал йоацаш, сеца латт цигара болх.

Гуш да цу гІулакха юкъе а берригаш цхьатарра бехке болга — школа директор а РСУ кулгалхой а.

Вай тахан дувцар хьалхара дувцаш дац. Довзаш да мелхиннача кхоачамбоацарий бахьанаш. Цхьаккха ховлидовзали дац теплосеташка давлени хІана яц яха хаттар. Из хургъя ара йсахкача вентилешга еза изоляци хилча, «гІувнашкара» Іи ара ца ихача, бахача наьха квартирашка батареях хетта йоахка кранаш дІаьхача.

Бахьанаш-м довзаш дар. Бакъда, кхоачамбоацараш дІадаха, Іана эшаш йола кийчо е хала да. Цул аттагІа деций инстанцешта юкъе каьхаташ дІай-хьай ухийташ?» АттагІа-м дар из... Іа хьежаргдоаца мара.

Ж. БОГАТЫРЕВ, тха спец. корр.

ДоттагІлен гастролеш

БЕЗАМЕ ОАЗАШ

Укх деношка Грознерча В. И. Ленина цІерагІча культура Дворецe вай тІаийцар Къулбаседа-ХІирийчен паччахьалкхен музыкальни театр.

Цу дийнахьа городе Орджоникидзе шоай гастролеш дІайолайир М. Лермонтова цІерагІча, Нохч - ГІалгІай паччахьалкхен театра актераша. Шинна а театро дІайолаяьраш доттагІала гастролеш я.

Нохч - ГІалгІай АССР культура министра Г. Киндарова дІайха моаршал хоатт лоалахара баьхача хьаьшашка.

— Тха болх республике халагІчарех цаІ ба, — аьлар ЧИУС инженера Банхаева Марема. — Наьха дега гІозале дуккхача даькъе тийша я оаха царна чубаха хьалдеча цІеной дикалах. ХІаьта тхона — гІишлонхошта боккха кхаь хул доттагІала гастролеш дІайолаелча. Къаьстта дег тІара тІаэц оаха лоалахой Къулбаседа-ХІирийчен республикера баьхкараш. ХІана аьлча вай оамалаш, хьашташ цаІаш даландаь. Республика берригача зрителий а, къаьстта гІишлонхой а цІерагІа аз дег тІара даькъала дувц шо керда гастролеш дІайоляярца, оаш тхоай дегаш гІоздахар а лов тхона.

Нохч - ГІалгІайчен викалаша зизац лу хьаьшашта.

Шоаш иштта Імерза тІаэцарах баркал а аьнна, шоай театрах лаьца лоацца хоам бир Къулбаседа - ХІирийчен культура министра заместитела З. Газдановас.

Из театр болх бе дІадолалуше а чоалханеча балхагара доладелар. Эггара хьалха цо оттаь опера яр В. Мураделе «ДоттагІал».

Ше болх беча пхийтта шера хІирий къаман опера дегІайоалаярал совгІа, советски дуккхача къамий искусство дІайовзийташ, цІихезача классикий цІаккха а леррийоаца произведенеш увттаеш хьадоагІа музыкальни театр.

ХІаьта Нохч - ГІалгІайчене-м из духхьашха денадац.

Ший гастролеш дІайолаеш театро оттайир дІаяхача заман йовргйоаца лер гойташ йола Дж. Пуччине кхаь актах йола «Тоска»* яха спектакль.

Къулбаседа - ХІирийчен музыкальни театре баьхкабар вай республике гастролешка бола Эстонера хьаьший а.

Музыкальни театр вайцига хургда ер бутт чакхбаллалца. Дуккхача зрителий дегаш гІоздоахаргда цо. Вешта лаьрхІа спектаклаш а я цун программе. Республика районашка а шоай кхоллам гойтаргба цар. Гастролешка дакъа лоацаш ба Ленина орден лелаеча Московски оперетта театра артисташ Герард Васильеви Вячеслав Богачеви.

Х. ГИРЕЕВА.

Редактора зам. М. М. ХАМХОЕВ.

ЭСТРАДНИ МУЗЫКА ЕЗАРАШТА!

№ 41 йолча «Мелодия» яхача тика тІарча «Победа яр. 10) болхлоша шуга йохкаргъя доазол дехьарча, советски эстрада цІи хезача иллиалархоша кхоачащду иллеш тІадола дискаш.

«Промтовары» объединени.

ЭЦАРХОЙ ТЕРКАМГА!

Дувла тха № 16 йолча «Веломототовары» яхача тика тІа (Бедный Демьяна, ул., 14, №№ 1, 24, 18, 14 йолча автобусашца «Кирпични завод» яхача остановке кхаччалца ваха веза) шун эца йиш хургъя: «Сура» яхача маркегІа йола маІача наьхеи кхалнаьхен велосипедаш (70 сом);

«Салют» яха универсальни вІашкаехка велосипедаш (100 сом, 84 сом);

«Кама» яхача вІашкаехкача велосипедашта лаьрхІа велокамераш (1 сом и 20 кепиг);

Боахаме лелаяра лаьрхІа тележкаш (39 сом);

Жуковски заводе хьаь 195-211 маркегІа йола велосипедаш, (132 сом и 50 кепиги).

Тхо хьеж шуга тхоай тика тІа.

«Промтовары» объединени.

ТЕЛЕПРОГРАММА

24 НОЯБРЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минут».
8.35 — «Къорача кхокхан бІы». Московски академически сатиран театра фильм-спектакль.
11.35, 16.30 — «Кердадараш».
16.45 — «Берашта оахкарех». Ленинградера передача.
17.15 — Документальни фильмаш: «Сакъердалу саг». «Иразе ха, дІа ма гІо...».
17.10 — ДІало: А. Зимановс (гитара).
18.15 — «Вай беш».
18.45, 23.05 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — Шахматех дунен чемпионат.
19.05 — «Проблемаш — лехамаш — соцамаш». Дунен технически боарамга. Дакъа лоацаш ба: СССР Министрий Совета заместитель, СССР СМ машинашъяра бюро председатель И. С. Силаев. «Технологический лазер» МНТК генеральни директор Г. А. Абильсентов, СССР автомобильни промышленноста министра заместитель В. П. Морозов, Свердлова цІерагІча НПО генеральни директор В. Н. Панасюк. «Гомсельмаш» ПО дсакъар чуэца машинашъяра генеральни конструктор В. А. Шуринов. ДІахьор — политически обозреватель Л. А. Вознесенский.
20.35 — ДІалонх РСФСР халкъа артиста Н. Ойстраха.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Илли-87».

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Пандарчаш». Телевизионни документальни фильма премьера.
8.35, 9.35 — Географи. 7-гІа класс.
9.05, 13.40 — Французски мотт. Іомабу 1-гІа шу.
10.05 — СПТУ дешархошта. Эстетически кхетамбалар. Къахьегамен производстван культура.
10.35, 11.40 — Іалам Іомадар. 3-гІа класс.
10.55 — «Эрсий къамаьл».
11.25 — Іилма-довзийтара фильм.
12.00 — «Къоарзачар» гІулакх». Художественни фильм.
14.10, 23.20 — «Кердадараш».
14.15 — Іалама кхоламий гуллам. Н. И. Вавилов ваьча дийнахь денз 100 шу дузаш.
17.00 — «Кердадараш» (гІалгІай меттала).
17.05 — «Советски Союзе гІоала». Кинопрограмма.
17.50 — «Дуне халкъашта юкъера хьал» (гІалгІай меттала).
18.05 — Фильм-реклама.
18.10 — Специалиста хьехамаш.
18.30 — «Хозала салон». Художественни фильм.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!». «Вай берий беша».
20.15 — «Нохч-ГІалгІайче». Информационни программа.
20.30 — Документальни фильм.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Турбингlар денош». Художественни фильм. 1-гІа сери.
23.05 — «Елабуга». Телевизионни документальни фильма премьера.

25 НОЯБРЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минут».
8.35 — «Берашта оахкарех ваьцца».
9.05 — Коломенски Ерригсоюзни фольклорни цІей.
10.10, 16.30 — «Кердадараш».
16.45 — «Перестройка: опыти проблемаш». «Характеристика». Документальни фильма премьера.
17.15 — Мультфильм.
17.25 — «Утсав — доттагІала цІей». Телевизионни документальни фильма премьера.
18.15 — «Саги закони». Кооперативаш вегІаяра проблемех.
18.45 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — Мультфильм.
19.15 — ЦТ экрана тІа духхьашха «Новкъар: тІахьокам». Художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Жулио Перейре концерт. (Португали)
22.15 — Футбол. УЕФА кубок. Финала 1/8. «Вердер» (ФРГ) — «Динамо» (Тбилиси). ФРГ-ра трансляци. Перерыв йолча хана — (22.45) — «Тахан дунен тІа».
23.50 — Шахматех дунен чемпионат.

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйрийнара гимнастика.
8.15 — Документальни фильм.
8.35, 9.35 — Музыка. 1-гІа класс. Музыках ваьлг. «Берий альбом» П. И. Чайковский.
9.05, 13.25 — Немций мотт. Іомабу 1-гІа шу.
10.05 — СПТУ дешархошта. Астрономи. Мал...
10.35, 11.40 — Юкъара биологи. 9-гІа класс
11.05 — С. Орлова поэзи.
12.10 — «Турбингlар денош». Художественни фильм. 1-гІа сери.
13.55, 23.05 — «Кердадараш».
14.00 — Театрахи литературахи лела дувцараш.
16.55 — «Кердадараш» (нохчий меттала).
17.00 — «Доша маьхь». Фильм.
17.20 — «Ца малар — вахара норма».
17.35 — Фильм-реклама.
17.40 — «Іано дІадех». (нохчий меттала).
18.00 — «Цун романа турпапал». Художественни фильм
19.20 — «Нохч-ГІалгІайче». Информационни программа.
19.35 — Киножурнал.
19.45 — А. Уманов. «ХьагІара къайле» Республикански тениний театра спектакль. (нохчий меттала).
20.25 — «Перестройка някъагІа. № 4 йола маькъю завод. (гІалгІай меттала).
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Турбингlар денош». Художественни фильм. 2-гІа сери.

26 НОЯБРЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минут».
8.35 — «Новкъара тІахьокам». Художественни фильм.
10.20, 16.30 — «Кердадараш».
16.45 — «...Ялхайтта шу дахнеен бохкхагІен».
17.30 — «Мишта я Монголи?» Документальни фильм.
18.00 — Монголе художественни коллективай концерт.
18.30 — «В Муми-дол приходит осень». Мультфильма премьера.
18.45, 22.50 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — Шахматех дунен чемпионат.
19.05 — «Марьанний тІеххьара бахкар». Мультфильм (Белорусси).
19.15 — «Нийса тана». Передаче дакъа лоацаш ва ВЛКСМ ЦК хьалхара секретарь В. И. Мироненко.
20.30 — СССР халкъий иллеши халхараши.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Музыкен вайн».

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Гончарий го». Документальни фильм
8.35, 9.35 — Іалам Іомадар. 4-гІа класс.
8.55 — «Цхьа нана массанена а». Іилма-довзийтара фильм.
9.05, 13.20 — Испански мотт. Іомабу 2-гІа шу.
9.55 — «Ленинград — Сийлахьча Октябра ага». Іилма-довзийтара фильм.
10.05 — СПТУ дешархошта. Истори. Япони.
10.35, 11.35 — Физика. 7-гІа класс.
11.05 — И. Стравинский. «Петрушка».
12.05 — «Турбингlар денош». 2-гІа сери.
13.50, 23.05 — «Кердадараш».
13.55 — Г. Р. Державин. Вахаран кхолламен оагІонаш.
17.55 — «Кердадараш» (гІалгІай меттала).
18.05 — «Унахцlено» (нохчий меттала).
18.35 — Киножурнал.
18.45 — «Депутатий гІуданаш». (гІалгІай меттала).
19.15 — «Нохч-ГІалгІайче». Информационни программа.
19.30 — «Ньаьна мотт — дунен чура нор». (нохчий меттала).
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!». «Цхьогалаша котамашца доттагІал мишта тессар»
20.15 — ДІалонх РСФСР засллуженни артистчас Э. Мосивитнас (арфа)
20.30 — «ЖожагІатенна хьалхашна». Телевизионни документальни фильма премьера.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Турбингlар денош». Художественни фильм. 3-гІа сери.

27 НОЯБРЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минут».
8.35 — «Тха сиюш кІалхара даха». Художественни фильм.
9.45, 16.30 — «Кердадараш».
16.45 — «Заманхочун сурт-сибат». Документальни фильмаш: «МаІача сага болх», «Сурт-сибат дилла дахьнадац».
17.05 — г. Тбилисе «Лилео» яхача ансамбла концерт.
17.30 — «Гуливера путешествия». Мультфильма премьера (США).
18.15 — «Іилмеи вахарн».
18.45 — «Вавилова седкъий». Документальни фильм.
19.45 — А. Бородина цІерагІча Паччахьалкхен квартета концерт.
20.25 — «Покушение». Телевизионни короткометражни фильма премьера.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Кинопанорама.
23.20 — Сайрийнара информационно-ашарий программа.
00.35 — Шахматех дунен чемпионат.

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Перевал». Документальни фильма премьера.
8.35, 9.35 — Истори. 4-гІа класс. Хьалхара эрсий революцинераш.
9.05, 13.40 — Английски мотт. Іомабу 2-гІа шу.
10.05 — СПТУ дешархошта. Литература И. С. Тургенев. «Дайи бераш».
10.35, 11.35 — Истори. 7-гІа класс.
11.05 — Дахчан тІара росписи резьбаи.
12.05 — «Турбингlар денош». Художественни фильм. 3-гІа сери.
13.05 — М. П. Мусоргский.
14.10, 23.25 — «Кердадараш».
14.15 — Исторен оагІонаш. Тlема тІеххьара тата.
17.35 — «Кердадараш». (нохчий меттала).
17.40 — «Республика кхашка» (гІалгІай меттала)
17.50 — «Школера вахар» (нохчий меттала)
18.20 — Мультфильм.
18.30 — «Керттердар — гІулакх» (нохчий меттала).
19.00 — «Нохч-ГІалгІайче». Информационни программа
19.15 — «Культура учреждениеш: мишта йод перестройка?» (нохчий меттала)
20.15 — Лоlаме латар. Дунен кубок. Монголера передача.
20.45 — Халкъа ашараш.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Искусства говзанчийн творчески кагирхойн концерт.
22.55 — Истола тІара теннис. «Советская культура» яхача газета призах дунен халкъашта юкъера турнир.

28 НОЯБРЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минут».
8.35 — Литовски ССР профтехобразоване республикански культура Дворецa халкъа инструментий оркестра концерт.
8.50 — «Хlана, сендухьа». Берашта передача.
9.20 — «Вальса дунен тІа».
9.55 — Албане къаман цІейга — Фашистски оккупантех мукъаьлначa Денга. «Албанех дувца». Документальни фильма премьера.
10.25 — П. Вирске цІерагІча паччахьалкхен академически халхара заслуженни ансамбла концерт.
11.00 — Дизза къамаьл. «Хlаранена гІулакх лаха». Таджикски ССР къахьегама ресурсий проблемех.
12.30 — Дунен халкъашта юкъерча конкурсий лауреата С. Бунина концерт.
13.00 — «Саг. Лаьтта. Вселенни».
13.30 — «Селаlад» яхача халкъа творчества телепрограммай дунен халкъашта юкъера фестиваль. «Йеменски фольклор» (НДРЙ).
14.00 — «Социализма мехкашка». Телевизионни журнал.
14.30 — «Кердадараш».
14.40 — «Гушдар — теша хала дар».
15.40 — «Массанена а хІаранена а». «Аукцион».
16.10 — «Мыслитель и революционер». Документальни фильма премьера. Фридрих Энгельсах.
16.30 — «Шераш, ноахал, иллеш». Ашарий программа.
17.40 — «Дошоча гІозар тІа гІолла», 1-гІа передача.
18.25 — «КІай розаш. розови пиллаш...». Телевизионни спектакла премьера. Перерывашка (19.25) — «Кердадараш». (20.20) — Шахматех дунен чемпионат.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Шоаттеен сайрийна. Телевизионни вовзар. Алиса Фрейндлих.
23.05 — «Ах бийса ялалехьен яьнначуя тІехьагІен».

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйрийнара гимнастика.
8.20 — «Советски патриот». Киножурнал.
8.30 — Ритмически гимнастика.
9.00 — «Тешам». Документальни фильм.
10.00 — «Іуйрийнара почта».
11.00 — «Ларец Марии Медичи». Субтитрашца художественни фильм.
12.30 — «Нохч-ГІалгІайчен кІира».
12.40 — «Вежарий лаьтта». Киноочерк.
12.55 — «Вай — интернационалисташ». (нохчий меттала).
13.25 — С. Чахкиев «Чаша слез». М. Ю. Лермонтова цІерагІча республикански эрсий драматически театра спектакль.
14.50 — Доазол дехьарча фильма экран «Деррига а из шоллагІбараш бахьан дола да» (Монголи).
16.10 — Фестивалаш. Конкурсаш. Концерташ.
17.15 — Спортивни программа. Лоlаме латар. Дунен кубок. Монголера передача.
17.45 — Хоккей СССР чемпионат. «Крылья Советов» — «Спартак». 2, 3-гІ и периодаш.
19.15 — «Унахцlено».
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!». «Крот-художник» Мультфильм.
20.15 — Художественни гимнастика. Интервидене кубок. ГДР-ра передача.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «ЖІали аьл тІа». Художественни фильм. 1, 2-гІа сереш. Перерыв йолча хана (22.55) — «Кердадараш».

29 НОЯБРЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минут».
8.30 — Ритмически гимнастика.
9.15 — «Спортлото» тираж.
9.30 — «Будильник».
10.00 — «Аз гІулакх ду Советски Союза!»
11.00 — «Іуйрийнара почта».
11.30 — «Путешественникий клуб».
12.30 — «Ашарий киоск».
13.00 — «Юртара сахьат».
14.00 — «Унахцlено».
14.45 — Югославе Къаман цІейга — Республика Денга. Югославе телевидене программа.
15.45 — «Комсомоли перестройкиен». ВЛКСМ ЦК Пленумера репортаж.
16.15 — «Селаlад» яхача халкъа творчества телепрограммай дунен халкъашта юкъера фестиваль «Язычница» (СФРЮ).
16.35 — Фаьл болча хьоашалга. «Лекаря хьехамаш». Художественни фильм.
18.00 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
18.45 — «ЦІогарч». Мультфильм.
19.00 — Шахматех дунен чемпионат.
19.20 — Хьажархой дехарца. «Эльба тІа вІашагІкхетар». Художественни фильм. (1949 ш.)
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Футбольни обозрени.
22.20 — Джазови панорама.
23.00 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Зарядке е дІаотта!».
8.20 — «Эосий къамаьл».
8.50 — П. И. Чайковский.
9.15 — СССР халкъа художник Е. Моисеенко
9.55 — Дунен музыкальни культура ганзера. Кара Караев.
10.45 — Черсий-Балкхарой телевидене программа.
11.35 — «Цишкаш дехьа берда тІа». Документальни фильма премьера.
11.55 — Реклама.
12.00 — М. Твена дувцараш.
12.50 — «Іилмеи техникей». Киножурнал.
13.00 — «Селаlад» яхача халкъа творчества телепрограммай дунен халкъашта юкъера фестиваль. «Йеменски фольклор» (НДРЙ).
13.30 — Бургацацара хоккей. СССР чемпионат. «Строитель» — «Динамо» (Москва). 2-гІа тайм.
14.15 — «Кхо са бар». Братиславера музыкальни передача.
14.45 — Мехка къаман театрий фестиваль «Бренный мир танов».
16.10 — «Вершки и корешки». Мультфильм.
16.20 — Документальни фильм.
17.00 — Художественни гимнастика. Интервидене кубок. ГДР-ра трансляци.
18.00 — Г. Свиридов. «Поэма памяти С. Есенина».
18.45 — Истола тІара теннис. «Советская культура» газета призах дунен халкъашта юкъера турнир.
19.30 — Реклама.
19.35 — «Анна Павлова». Телевизионни документальни фильма премьера.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!». «Месть кота Леопольда». Мультфильм.
20.15 — Лоlаме латар Дунен кубок. Монголера передача.
20.45 — «Гуйран ашараш». Лирически концерт.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Доазол дехьарча фильма экран. «Дега ши, гарг» (СФРЮ).
23.00 — «Къаьна нерда город». Телевизионни документальни фильма премьера.
23.20 — «Кердадараш».

РАДИОПРОГРАММА

24 НОЯБРЬ

6.40 — «Юртара Іуйренаш».
6.55 — Передачай программа.
6.59 — 7.00 — Объявленеш. Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — 9.00 — Нохч-ГІалгІай музыка концерт.
9.15 — «Болхлой уйлаш» (нохчий меттала).
9.30 — 10.00 — «Къона заманхо». (гІалгІай меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — «Ца малар — вахара норма». (гІалгІай меттала).
16.16 — 17.00 — Юрта боахаме хьалхалаттарашта хетадаь концерт.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 — Объявленеш.

УКВ

19.00 — Довзаш дола иллеш.
19.30 — Машарах, къахьегамах дола иллеш.

25 НОЯБРЬ

6.40 — Техника ремонт еш латт (нохчий меттала).
6.55 — Передачай программа.
6.59 — 7.00 — Объявленеш. Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — 9.00 — Шахбулатов Адлана иллеш.
9.15 — 10.00 — Концерт.
11.15 — «Хьурмат дар, лорадар — массане а хІаране а декхар да» (гІалгІай меттала).
11.30 — 12.00 — Концерт.
15.15 — «Цхьан дезале» (гІалгІай меттала).
15.35 — 15.45 — «Ден темаех» (нохчий меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттам
16.01 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (нохчий меттала).
16.15 — 17.00 — Халкъа ашараш.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 — Объявленеш.

УКВ

19.00 — Дахкенах дола иллеш.
19.30 — Нохч-ГІалгІай музыка концерт

26 НОЯБРЬ

6.40 — «Юртара вахар» (гІалгІай меттала).
6.50 — 7.00 — «Юха а увзаш дегІаахар сихделга». Объявленеш. Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Передачай программа.
8.35 — 9.00 — З. Яндарбиева «Сурт» яха дувцар (нохчий меттала).
11.15 — «Юртарча клубе» (нохчий меттала).
11.30 — «Ханал хьалха бувлараш». (гІалгІай меттала).
11.45 — 12.00 — «Социально-быта объекташ — ханнахьа, лакха дикал йолаш».
15.15 — 15.30 — Музыка.
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.17 — «Нохч-ГІалгІайчен поэзи музыке» яхача циклера передача.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — Объявленеш.
18.40 — «Вахари дийн» яха радиожурнал (гІалгІай меттала).

УКВ

19.00 — «Мелодегара мелодега». Концерт.
19.30 — Халхара музыка.

27 НОЯБРЬ

6.40 — «Юртара Іуйренаш».
6.55 — Передачай программа.
6.59 — 7.00 — Объявленеш. Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — «Интернационализм — вай вахара закон». (нохчий меттала).
8.50 — 9.00 — Реклама.
11.15 — 12.00 — Художественни самодеятельноста доакъашхой концерт
15.15 — 15.30 — «Перестройка: яздархочун хетачох». Микрофона хьалхашка А. Боков (гІалгІай меттала)
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — «Юртара вахар» (гІалгІай меттала).
17.31 — «Цlе сийгаш» (гІалгІай меттала).
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — Объявленеш.
18.40 — 19.00 — Сатирически микрофон.

УКВ

19.00 — Музыкальни галлерея (А. Димаева иллеш).

28 НОЯБРЬ

6.40 — «Юртара вахар» (нохчий меттала).
6.55 — Передачай программа.
6.59 — 7.00 — Объявленеш. Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — 8.45 — Объявленеш.
10.15 — 10.40 — Радиоладувгlархой хаттарашта жоп лу товарий дикалагІен торговлеІен йолча Нохч-ГІалгІай республикански Управлене начальника Л. Г. Давыденко.
11.00 — «Хьона, Даймохк, салтечун дог».
11.30 — 12.00 — «ДегІаахар сихдара наькъагІа».
12.40 — Литературни Нохч-ГІалгІайче (нохчий меттала).
13.00 — 13.15 — Музыка (гІалгІай меттала).
15.15 — Республикански Ленински комсомоле преме лауреата А. Шахбулатова произведенеш оттадаь концерт.
16.00 — «Болх беш я бригадни подряд» (нохчий меттала).
16.15 — 17.00 — «Кавказа Іуйренаш» яха радиожурнал.
18.00 — 19.00 — «Музыкальни почта».

УКВ

19.00 — Сайрийнара концерт.
19.45 — Мехкарий лирически иллеш.

29 НОЯБРЬ

7.15 — Республикански газетий обзор.
7.30 — Передачай программа.
7.35 — 7.40 — Объявленеш.
8.25 — 9.00 — «Шоана дукха еза ашарша»
15.15 — 15.30 — «Лоамарча колхозе». Радиодувцар (гІалгІай меттала).
16.00 — «Школьни глобус».
16.30 — 17.00 — «Къона смена» (нохчий меттала).
18.00 — Иллеца доттагІала долчарна лаьрхІа концерт.

УКВ

19.00 — Моттигерча композиторий вальсаш.
19.30 — Бегашха дола иллеши халхараши

АВИАПАССАЖИРИЙ ТЕРКАМГА!

1987 шера 1 декабре денз Полежаева ул. 9/32 йола аэрофлота агентствос Іуйрийна 8 сахьат даьлча денз 19 сахьат даллалца болх бергба. ЦІей долча а цІейна хьалхарча а деношка болх 18 сахьат даьлча чакхбаргба. Перерыв 13 сахьат даьлча денз 14 сахьат даллалца. Массе а деношка болх бу. Аэрофлота агентстве авиабилеташта заказаш де йиш я укх телефонагІа 2-00-46, шоатта, кІиран, цІей долча деношкара дІайиккхача 8 сахьат даьлча денз 17 сахьат даллалца.

Шоаш ца кхетар хатта укх телефонагІа 2-75-46, иштта ерригача районашкарча кассашка.

ТХА АДРЕС: 364907. г. Грозный. Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; оехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийна вахара — 2-80-12 2-54-04; промышленностех транспортех — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907. г. Грозный, ул. Маяковского 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-53-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ02524. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3976.